

DISSERTATIO THEOLOGICA,

SISTENS

EXAMEN AUSUUM IRENICORUM

S. T.

D. CHRISTOPHORI MATTHÆI PFAFFII
CANCELLARII et THEOLOGI TUBING. CELEBRIMI;

QUAM

EX SUFFRAGIO SUMME REVER. FACULT. THEOL. IN
REGIA AD AURAM ACADEMIA,

SUB PRÆSIDIO

MAXIME REVERENDI VIRI,

Dn. ANDRÆ BERGII

S. THEOLOG. PROFESS. REG. & ORD.

SPECIM. ACADEM. LOCO, PUBLICÆ EXPONIT LUCI

M. JOANNES WALLENIIUS,

VICE-PASTOR IN *Denar* /

IN AUDIT. MAX. DIE IX. CALEND. DECEMBER.

A:o R. S. MDCCXXVIII.

HORIS ANTE MERIDIEM SOLITIS.

ABOÆ, Impr. REG. ACAD. Typ. ERIC FLODSTRÖM.

Hen: Zimmermann

S:æ Regiæ Maj:^{ties}

SUMMÆ FIDEI VIRO,
REGNI SVECIE SENATORI PRIMARIO,
REGIÆ CANCELLARIÆ PRÆSIDI
EXCELLENTISSIMO,

Nec non
ACADEMIÆ ABOENSIS CANCELLARIO
ILLUSTRISSIMO,

CELISSIMO COMITI
Ac HEROI,

D^N. ARVIDO
HORN,

LITERARUM
MÆCENATI SUMMO.

CELSISSIME COMES;

DOMINE LONGE GRATIOSISSIME.

*On desunt forte, CELSISSIME COMES,
qui in suspicionem adducantur, temerita-
tem, rudi huic & ingenii sibi haud dis-
similis fœtui, immo lue, qua genitura infectus est,
vix dum repurgato, auctorem extitisse & ad su-
scipiendum & ingrediendum iter hoc ad illustrissi-
mam gratie TUÆ aram. Verum enimvero disipa-
tas*

tas animi partes rursum in sumum cogentibus locum,
suspicionem temeritatis diluet. **ET** FAMA NOMINIS
Tui, non dicam in orbe arctoo celebratissima, nec re-
gionibus tantum quibus vitæ Tuæ spatium, sed honesti
atq; virtutis studium continetur, circumscripta; **ET**
magnitudo beneficiorum, quibus rempublicam
nostram literariam misero fataliq; malo diu perfun-
ctam, non solum pristino restitueris nitore, sed
consiliis **ET** institutis saluberrimis, ad admiratio-
nem usq; stabilieris. ILLAM, prout plurima in pa-
triam merita alunt, promouent, augent; ita a nul-
la unquam obscurandam oblivione, dignam judi-
cant cordatiores, quæ monumentis annalium a se-
ra mandetur vetustate: immo immortalitati con-
secratur. HANC, quæ vitam **ET** spiritum in impe-
ru atq; cursu studiorum, Iliade malorum propemo-
dum extinctis, sepe largita est, venerari, exoscu-
lari, adorare gestit tenuis mea Musa; huic se com-
mendare, de hac sibi gratulari. Quocirca quemad-

modum ex latebris erumpere & tenebris, excellen-
tissimo NOMINE TUO notatam, obscuram alioquin,
immo cunctantem & verecundantem hanc prolem,
nemo est qui miretur; ita gratiam TUAM C. COMES
longe diffusam, natura doctrinaq; magistra colle-
ctam, & longo rerum usu exercitam, sibi recepta-
culum fore, ipsa certo pollicetur. Recipias igitur
C. COMES & in sinu foveas genitorum & prolem, dum
haud levi aura spei objecta, ad interiora gratiae TUAE
supplices confugiunt, sancte promittentes, vota non de-
futura, eaq; ardentissima, pro TUA C. COMES adseram
usq; etatem, incolumitate, salute & quibusvis pro-
speris; ut in longam annorum seriem, gratulari si-
bi queat patria de Ephoro excellentissimo, quo duce
atq; auctore, salus publica vigeat, justitia floreat,
Musa emineant. Familia TUA Celsissima de ca-
pite firmissimo, quo calente, totum corpus spiritus
caleat. Lyceum nostrum de Antistite illustrissimo, ad
quem tamquam DEum tutelarem, imminente quavis

procella, confugere queat. Clientes de Domino
elementissimo, qui salutem hominibus dando, ad
fastigium usque sortis humana erectus, suam DEo
commendet salutem, donec venerabilem illam ac
indoflexa etatis canitiem, sero admodum inferat
caelo! sic vovet, optat, precatur

**CELSISSIMI
NOMINIS TUI**

*Humillima subiectione
devotissimus cultor,
J. WALLÆNIUS*

PROOEMIUM.

§. I.

Pacem in veritate fundatam, cum veritatis turbatoribus non esse ineundam, differit.

Studium pacis, in fasciculo virtutum, *ευδαιμονία τῆς τελειότητος* caritati a), immediate quasi subnexus, commendatissimum nobis volunt sacræ literæ b); Immo & conservatio societatis civilis hoc ipsum postulat, naturalis ratio svadet. Quum vero præcipuum pacis in veritate fundari, cuius æquæ iudicii lance rem perpendenti, facile patefeat, (quapropter & sapenumero

ro in sacris pandectis connexa reperimus, utpote apud ZACHARIAM: *Diligite veritatem & pacem c*); apud PAULUM: *Idem sentite, in pace agite d*):) oppido liquet, illa adulterata, hanc itidem corrumpi; illa ruente, hanc eodem labefactatam motu concidere. Pacem autem heic intelligimus Ecclesiasticam; non subdolam, abominabilem, syncretisticam; sed *veram*, consistentem in communione bonorum Ecclesiæ concreditorum, inter illos qui antea vinculo spiritus uniti sunt. Atque hæc præsupponit non quamcunque conformitatem in ritibus & dogmatibus, sed exactam & plenam in fidei ejusque articulorum confessione. Hanc inter & veritatem, (quo nomine universam, christianismi, a sospitatore ejusque genuinis discipulis plantati, rationem innuimus,) adeo necessarius est nexus, ut nulla pax contra veritatem iniri salva conscientia possit; quia *veritas est ipse Christus e*); qui itaque contra veritatem pacem init, Christo bellum infert. Et *veritas est verbum Divinum*, inque ea veritate sumus *sanctificandi Joh. 17: 17. Quomodo itaque veritatem negligere, & cum erroribus veritati infestis pacem componere possumus?* Sunt verba celeberrimi olim Rostochiensium Theologi B. D. JO. FECHTII f). Quapropter veritatis cœlestis interpolatores, hæreticos, ipse sanctissimus DEi spiritus multoties in verbo suo vitare jubet g). Clarissima autem sunt apud PAULUM & JOHANNEM hujus præcepti loca:

Rogo vos fratres, ut circumspiciatis eos, qui diffidia & offendicula, contra doctrinam quam vos didicistis, faciunt; & declinetis ab eis. Nolite jugum ducere cum infidelibus. Hæreticum hominem post unam & alteram admonitionem evita. Si quis venit ad res & hanc doctrinam non adfert: ne recipite eum domum, nec care ei dicite b). Eandem hæreticorum evitacionem, ecclesiam primam quoque inculcasse, canentibus Apostolicis, & variis conciliis, immo exemplo conprehasse, auctor est M. DAV. SCHLÆTTERUS d). Apostoles quoque omnes, eorumque discipulos, tantam habuisse averfationem eorum, qui veritatem adulteraverant, ut neque sermones cum illis instituerint, testis est IRINÆUS k). Sed nec remissiores in zelo, adversus hæreticos, nostrates fuisse Theologos, demonstrant tum graves eorum assertiones, tum documenta ubivis obvia. B. D. LUTHERUS totus est in destruenda pace & unione cum dispendio veritatis atque salutis conjuncta l). quo cum conspirat celeb. quondam Magdeburg. Theologus B. D. REINH. BAKIUS m). Proinde cujus modo fecimus mentionem megalander noster, in colloquio Marpurgensi, Cinglio; JACOBUS ANDREA, in colloquio Montiselgardensi, Beza; fraternitatis aut ~~non~~ dextram petentibus denegarunt. Rationem hujus rei reddit b. D. BALTHAS. MEISNERUS: Bene velle tibi non potest (hæreticus) quia seducere tentat. Hic enim finis est & scopus omnis conversationis hæretica: Si officia præstet & obsequia; si honore te afficiat, si laudet & extollat: non

vinculis amore hoc facit, ut in vera amicitia fieri debet, sed tantum ut istis tanquam condimentis, ad religionem falsam te alliciat, & in partes suas pertrahat; h. e. in summas misérias conjiciat n). De humanitatis vero dextra, quam iis, quum homines sint, ex officio communis caritatis, porrigere debeamus, nihil nunc attinet dicere.

- a) Col. 3: 14. b) Matth. 5: 9. Ebr. 12: 14. Rom. 12: 18. c) 8: 19.
 d) 2 Cor. 13: 11. e) Joh. 14: 6. f) Exam. Theol. Indifferent. c. XL
 §. 22. p. 393. g) Deut. 13: 1. seq. Psal. 26: 4, 5. Matth. 7: 15.
 h) Rom. 16: 17. 2 Cor. 6: 14. Tit. 3: 10. 2 Joh. v. 19.
 i) In Schediasm. de Doctoratu Theol. apud Reformatos non assumendo
 p. m. 15. k) Lib. III. c. 3. a Schultet. loc. cit. adductus l) in ser-
 mone suo von der Christen Rüstung und Waffen. T. V. Altenb.
 p. 993. b. seq. apud cit. Schultet. loc. cit. m) in verb. ad Psalm. 94.
 v. 20. a cit. Schulteto adductus. n) Philosoph. sobria part. 1. sect.
 XI. c. 3. p. m. 285. de amicitia merali. arg. III.

§. II.

Num laxiores Theologi Syncretistarum nomen declinare possint, examinat.

Proinde mirari convenit, non defuisse illos, qui ex nostratium quoque Theologorum ordine ac numero, nescio quo intempestivo pacis studio, conciliationem sui cœtus cum Ecclesia Romanæ atque Reformata, saltem qua tolerantiam dogmatum, quaerere; qui quomodo syncretistarum*) nomen evitare possint, judicent emunctioris

*) Syncretismi vocabulum primo adhibuisse dicitur DAVID PA-
 REUS, Professor Heidelbergensis, in sua Irenico, sive de unione

paris homines, immo jam dudum judicarunt. Quam enim Syncretismum, tolerantia oppositum, in quo diversitas duarum vel plurium religionum, in extra-

fun- & synodo Evangelicorum concilianda, libro votivo, paci Ecclesiæ & desideriis pacificorum dicato. *Ante pacem e. im Monasteriensem, Calvinianis non fuit licitum religionis sue solennia publica administrare; proinde A. C. socios se esse affirmabant, ut sub hoc nomine eo tutius laterent, ac religionis exercitium tuerentur. unde etiam operam semper dederunt, ut cum Lutheranis pacem quandam inirent; qua ex causa Pareus quoque hunc suum consignaverat librum; & quidem occasionem ei præbuisse dicitur PAULUS WINDECK, qui in prognostico suo p. 412. hoc vocabulo ita usus est, scribens: si sciperent Catholici & ipsis cara esset reipubl. Christianæ salus, syncretismum colerent, vid. CONRAD TIBURT. RANGO, Theologus quondam Gryphicus, historia syncretismi, das ist, Historische Beschreibung der Religions Mengeren, quæ prodiit Sedini MDCLXXIV. pt. 1. p. 2. Derivatur autem vox syncretismi ab Insula Creta, quæ nunc Candia audit, ejusque incolis Cretensibus, qui licet semper inter se discordes, tamen amicitiam inibant adversus communem aliquem hostem externum, quæ simul atque periculum cessavit, illico abolita est; conf. Erasmus in chiliadib. cent. 1. p. 27. hinc syncretismus, translatus ad intempestivam concordiam Ecclesiasticam, nihil aliud est, quam diversarum religionum, imprimis Pontificiæ & Calvinianæ cum Lutherana, conciliatio, quique eam tentant, vocantur Syncretistæ. Nihil vero nunc dicemus de veteriori illo syncretismo, qui inde jam a primorum parentum ætate, per singula fere secula derivari potest, egregie ostendente Rang. Lib. cit. nec nunc immorabimur ne tegendis tam Pontificiorum quam Calvinianorum moliminibus, quibus conciliationem cum Lutheranis,*

fundamentalibus tantum, quæ tamen quoad rei veritatem in fundamento diversæ sunt; nec non licita sacramentorum inter utriusque religionis consortes commu-
nio

*non minus studiose diligenterq. quam subdole ac fraudulenter quæ-
siverunt; quales ex Pontificiis fuere Libri INTERIM, quod Au-
gustæ Vindelicorum A:o 1548 prodit, auctores, Julius Pflu-
gius, Michael Sidonius, & Jo. Agricola Islebius, quos imi-
tati sunt Georgius Cassander, in consultatione de Articulis
religionis inter Catholicos & protestantes controversis,
alib. q. Georg. Wicelius, via Regia, sive ejusdem, de contro-
versis religionis capitibus conciliandis, sententia. Alb. Pi-
ghius de modo componendi dissidia religionis. Marcus
Antonius de Dominis. Lib. 7. de Republ. Eccles. Fratres
Walenburgii, Adrianus & Petrus de Walenburch, Batavi,
ille Adrianopolitanus, hic Mysiensis Episcopus, in libris de
unitate Ecclesiæ & methodo Augustiniana, & tractatibus
generalibus ac specialibus de controversiis Fidei; Jacob
Masenius, Jesuita, meditata concordia protestantium eum
Catholicis in una confessione fidei ex Sacra Scriptura;
Math. Prætorius Pastor quondam Lutheranus Borussiae, quum
ad Pontificios defecisset, scripsit tubam pacis Colon. 1685, quam
recensent Auctores der Unschuld. Nachrichten. A:o 1705 p. 453;
Jo. Dezius, Jesuita quondam Argentoratensis, libro, la Reunion
des protestans de Strasbourg a l'Eglise Romaine a Stras-
bourg, 1687. alijs, non pauci. de quibus vid. b. Abr. Calovius
syst. Theol. tom. 1. p. 206. f. & historia syncretismi lib. III.
nec non Dn. D. Christoph. Matth. Pfaffius, introductione in
historiam Theologiæ literariam pt. II. lib. III. de Theo-
logia polemica, §. VII. p. 39. f. Ex Calvinianis vero præ alijs
huc spectant, Martinus Bucerus, qui mediam inter Lutherum*

nio, atque hinc salutis in utraque consecutio, asseritur, gravius esse vitium nemo non videat: tolerantiam tamen, quæ accessionem ad alteram, quæ pro erronea habetur, &

& Zvinglium sententiam tenuit, & Lutheranos cum Zvinglianis unire voluit: David Pareus *sup. cit.* Moses Amyrald. *Theologus quondam Salmurienfis* & *p. rixè*, sive de ratione pacis in religionis negotio inter Evangelicos constituendæ consilium Salmurii, 1662, dedit. Jo. Duræus *Scoto Britannus*, hypomnemata de studio pacis Ecclesiasticæ, Amstelodami, 1636. Capita de pace Evangelica Londini 1657. prodromum tractatum Irenicorum Amstel. 1662. &c. edidit. Jo. Melletus *Syndromo Irenico*, continente 1. Angliæ Episcoporum sententias de colloquio Lipsiaco. 2. Marefii observationes ad colloquium Casselanum. 3. Amyraldi Irenicum. 4. Petri Molinæi confessionem fundamentalem. 5. Ant. Creguti syncretismus &c. Jo. Henr. Hottingerus, *Theologus quondam Tigurinus, post Heidelbergensis*, meletematibus Irenicis, quæ exstant in primitiis Heidelbergensibus, Heidelberg. 1677. editis. Jo. Hornbeckius, *Theologus Lugdunensis Belgæ*, dissertatione de confociatione Evangelica Reformatorum & Augustanæ Confessionis, sive de Colloquio Casselano, Amstel. 1663; duabus dissertationibus de concordia protestantium Ecclesiasticæ, quæ illatæ sunt in T. III. diss. sel. & *seorsim Amstelodami 1686, sub titulo* Manuductionis in viam concordie protestantium Ecclesiasticæ, prodire. Benedictus Pictetus, *Theolog. Genevensis*, dissertatione de consensu atq; dissensu inter Reformatos & Augustanæ Confessionis fratres; & quot non alii; quibus accedunt Calviniani in electoratu Brandenburgico, magno cum conanime conciliationem Calvinismi cum Lutheranismi, urgentes. Nobis illi nunc potissimum notandi atq; indicandi sunt

& in sacris cum eadem communicationem, negat, eandem tamen ita admittendam esse censet, ne ejus doctrina privatim publiceque refellatur, donec tandem de ipsis etiam sententiis conveniri possit; pariter syncretismum,

&

sunt, qui nomen Evangelico-Lutheranorum habent prætendunt, nihilominus conciliationi huic diversarum Religionum, non omnino reconciliabilem, magno apparatu, summa contentione student; hi enim sunt, qui præ aliis, tot turbas superiori seculo in ecclesia excitarunt, & adhuc hodie eam exulcerare non desistunt. Horum primus syncretismi auctor vulgo nominari solet D. Georg. Calixtus, quondam Theol. Professor in Academia Heibstadtensi, qui jam statim in juventute sua animum syncretisticum prodidit, dum anno MDCXI. ut artium Magister XV. disputationes edidit, de præcipuis Christianæ Religionis capitibus, in quibus F. C. ob doctrinam de communicatione attributorum Divinorum, Euty-
chianismi accusavit, sic & in epitome Theologiæ, scholasticorum ac Pontificiorum errorem de puris naturalibus defendit, & dogma Zwinglianorum, quod Deus quodammodo causa peccati dici queat, in crustavit, quemadmodum illud jam anno M.DC.XX. a. b. D. Balthaf. Mentzero, primum in Marpurgensi, deinde Gießeni Academia Professore, ipsi fuit exprobratum. Ita quoque b. Henr. Hoepfnerus aliique orthodoxiores Theologi, ipsum propterea admonuerunt. imo M. Statius Bucherus pastor Hannoveranus, anno M.DC.XL. publice ipsum Crypto-Papismi accusavit. Imprimis autem maxime se prodidit Calixtus, tempore colloquii charitativi, quod Thorunii anno M.DC.XLV. habitum est. vid. Calov. hist. synchr. cap. III. & IV. & Jo. Andr. Schmidius, historia colloquiorum ecclesiasticorum post reformationem habitorum, in supplemento ad introductionem Saggiarianam, in hist. Eccles. aliique. Puncta conciliationis a Calixto

& meliori quidem jure appellandam judicat B. D. IECH-
TIIUS 4): Atque inde hanc posterioris generis pacifica-
tionem, quam *Reformati Berolinenses* quarunt, æque ac il-
lam

lixto commendata, filius ejus Frider. Ulricus, idemq. Theologus
Helmstadii in der Vorrede über die gründliche und eigentl. Vor-
stellung des Christl. doch unverständlichen Bedenkens D. Ge-
org. Calixti, wege Stiftung und Wiederherbringung mehrerer
Einigkeit und Vertraulichkeit in der Kirche Gottes, so recenset.
Calixto se mox associabat D. Conradus Hornejus in eadem
Acad. Theol. Professor, qui anno MDCXLVI dissertationem publica-
vit, de summa fidei non qualibet, sed quæ per caritatem o-
peratur, necessitate ad salutem, in qua Majoristicum errorem,
dudum a piis confessoribus rejectum damnatumq. iterum ex orco re-
vocavit. Hinc Elector Saxonia commotus, Theologis Lipsiensibus &
Wittebergensibus injungebat, ut Theologos Helmstadiensis ejus rei
gratia monerent; verum ad illas saluberrimas admonitiones, non
nisi scommata, scurriles prorsus injurias, reposuerunt, ut constat e
Witteberg. Historischer Bericht an Churfürstl. Durchl. zu
Sachsen Joh. Georg, von Urs und Fortgang der Helms-
städtischen Streitigkeiten. Eorum sputum linxerant ceteri Theo-
logi Helmstadienses: Frider. Ulric. G. Calixti filius, Gerh.
Titius, Herm. Conringius, aliig. passim. Ex Academia Helms-
tadiensi eodem hoc tempore, malum hocce syncretismi ad Academiam
Regiomontanam perrepsit, auctore Jo. Latermanno, qui anno
MDCXLV. præsidente Calixto, Helmstadii disputaverat de Trinitate,
in qua contra clariss. Sive litteram & symbol. Athanasii negabat
mysterium S. S. Trinitatis in V. T. manifestatum & ad salutem cre-
ditu necessarium fuisse. Quadriennium post, dissertatione sua de
prædestinatione, Regiomonti quoque turbas excitabat, in qua
conciliationem cum Reformatis, Synergismum in opere conversio-

lam prioris generis, inter Calvinianos Caselenses & Luthervanos Rintelenses olim initam, syncretismi nomine insignire haud dubitat. Quem itaque mereantur titulum machi-

nis, incertitudinem salutis, necessitatem b. b. operum ad salutem adseruebat, Augustinum patronum absoluti decreti Calviniani asserbat, F. G. rejiciebat, mysterium Trinitatis una cum apparitionibus Filii Dei, ex N. Test. o ejiciebat, & sic omnes novitates Helmstädienses introducebat. Cui quidem Cælestinus Mislen, una cum ministerio Tripolitano Regiomontano, se opponebat, conquistis censuris ac judiciis Theologorum Lipsiensium, Wittebergensium, Ienensium, Argentoratensium, Gedanensium, Hamburgensium aliorumq; in ministeriis orthodoxorum. Verum cum Latermanus affinem suum, D. Michaellem Boehmen, in partes suas traxerat, & D. Christian Drejerus Theolog. Regiomontanus, jam dudum Calvinianis novitatibus studuerat, studium Theologorum successu caruit, ac Regiomontanorum varii scriptis syncretismum suum defendebant, quorum unum ex primariis est cit. Drejeri Erörterung. Accedebant mox Theologi Rintelenses, & quidem occasionem præbente colloquio Caselano, quod auctoritate serenissimi Landgravii Hassiaci, Wilhelmi, anno MDCLXI. inter Theologos nonnullos Marpurgenses & Rintelenses fuit institutum; in quo Petrus Musæus r. r. Rintelensis Academiæ Rector, & illius Collega Jo. Henrichius, uterq; Theol. Professor, a Calvinianis Marpurgensibus seducti, syncretisticam illam unionem cum Calvinianis, D. Sebast. Curtio, Rectore Marpurgensi, & D. Jo. Heinio, concesserant, concessamq; approbant, quemadmodum ex actis Colloquii Caselani patet, atq; ita ab antecessorum suorum, Jo. Gisenii, Josue Stegmanni, Balth. Mentzeri jun. aliorumq; doctrina, pessime defecerant, & præsertim in Electoratu Brandenburgico, multa mala, deploratione dignissima, excitarunt,

machinationis Irenicæ D. CHRISTOPHORI MATTHÆI
 PFAFFII, Tubingensium hodie Theologi & Cancellarii,
 variis scriptis famigeratissimi, qui in *Orat. I. Hexadi Ora-*
tio-

quorum illud gravissimum fuit, quod Rinkel, anno MDCLXIII
 ad Eleflore Brandeburgicum scripserint petierint, ut inuisi-
 le syncretismus ulterius propagaretur: quo ipso vere temerari
 audacissimog, suo ausu, ut unus error variorum secunda matei
 esse solet, illud juxta effecerunt, ut in Marchienatu Brande-
 burgico aliisq, eleflorelibus ditionibus, elenchus ille nominalis re-
 probatorius doctrina Calviniana, prohibitus, & contra talis mo-
 deratio mandata fuerit, ut spiritus Calvinianus saluum quasi ob-
 rinuerit conductum, & pii Zelota pro orthodoxia, in hanc usque
 diem, in summas angustias sint redacti ac sub jugo gemant. Quum
 autem pervigiles ac insomnes ecclesiarum vigiles, celestis doctrina
 strenui vindices, inque his cum primis Wittebergenses Theologi,
 adeo late jam patentibus machinationibus syncretisticis, preces &
 suspiria ad Deum, vota, consilia, animum calamumq, opponerent,
 Theologi Jenenses, conciliationem & mediationem quandam dis-
 sidentium partium, meditati sunt, auctore primaria acutissimo
 Theologo. Jo. Musæo; verum enimvero, consensum repetitum,
 rejiciendo, Calixtum excusando, loquendi modos parum accura-
 tos in Theologia adhibendo, luculenter satis prodiderunt, se ab in-
 differentissimi labe non omnino esse immunes. sic enim Theologi-
 ca facultas Jenensis edebat anno MDCLXXX. Ein Bedencken an
 Ihro Hoch. Fürstl. Durchleucht. Herrn Johan Ernst, und
 Herrn Friedrich, Herzogen zu Sachsen, vom consensu repe-
 titu und von dem Calixtischen syncretismo. Cui b. Calovius
 reposuit: Bericht über der Herrn Jenensium Theologorum
 Bedencken, ad illustriß. aulas überschicket. Ita quoque Ca-
 lovius in system. suo Theol. Jo. Musæi dogmata pessim

tionum Academicarum, de cautelis circa Consilia Irenica, unionem Protestantium spectantia, unionem inter Lutheranos & Reformatos, magno animi nisu viriumque apparatu, quantum

Syncretistica refutabat, ad quæ nonnunquam respondebat Musæus in quæstionibus de syncretismo & scriptura sacra. Sic etiam Jo. Reinhardus, postea Theol. Licentiat. & ecclesiarum Hennebergensium inspector, philosoph. Magister & Theol. Candidatus Wittebergæ, in collegio quodam, ventilabat Theologorum Jenensium errores, cujus collegii occasione, observante Grapio. coll. MSC. D. Jo. Musæus, nomine Facultatis Theologicae Jenensis, publicavit maxime virulentum illud suum scriptum s. r. der Jenischen Theologorum ausführliche Erklärung. Ex quo semper & in hunc ferme diem usque, cum Theologis Jenensibus disputatum fuit. Quum autem hic Syncretismus, gratia Dei benignissimi, nec non doctorum piorumq; virorum scriptis, quibus sollicitam posuerunt curam operamque in tollendo ac debellando horrendo hoc religionis monstro, (quorum præ ceteris, usq; plurimus fere eminet Consensus ille repetitus fidei veræ Lutheranae, qui liber Latino & Germanico idiomate consignatus, quasi Symbolici cujusdam scripti solennitate prodit; a consistorio namq; Dresdensi, non tantum approbatus fuit, verum etiam ab Electore Saxonico, Theologis Lipsiensibus & Wittebergensibus demandatum est, ut eidem subscriberent, quod, sine mora factum est), tandem denasci videretur, vix tribus decenniis et apsis, denuo renatus est; sc. anno MDCXCV typis excusum est, SAM. PUFFENDORFII jus feciale Divinum, seu de consensu & dissensu protestantium, exercitatio posthuma; in qua non tantum Calvinianismus aseritur reconciliabilis, verum etiam tale aliquod articulorum Theologicorum systema exhibetur, in quo utraq; pars consentire possit. Has PUFFENDORFFII hypotheses b. Tubingensium

can-

tum in se, aliquandiu promoverat, & adhuc dum sum-
opere urget, inter omnes perspicaciores Ecclesiarum vi-
giles doctrinarumque cœlestium vindices, constat; & ex
postea dicendis, non difficulter colligitur. Quum igitur
constituerimus, propitio Numine, rationes, quas hujus
unionis fundamenta ponit, examinare; innoxii conati-
bus, benignam benevoli Lectoris apprecamur censuram.

a) *Lect. in Syllog. Controv. Disp. III. de relig. §. 2. p. 50.*

CAPUT PRIMUM.

§. I.

*Unionis Species proponit, & quenam ex mente Ire-
nici possibilis sit, exponit.*

ANtequam hypothese ejus eviscerandæ manum admo-
vemus, monendum paucis erit de cautelis, quas
ad patrocinandum consilio suo adhibet; nec non de The-
si,

*Cancellarius & Theologus JO. WOLFG. JÆGERUS, in jure
Dei fœderalissim, aliq. probe fidei ac constantis animi viri,
examinarunt consutaruntq., iniquis tenebrosarum censuris, commi-
seratione quam indignatione dignioribus, non omnino deterriti.
Idem syncretismi negotium, sub auspiciis hujus seculi, anno II.
reassumptum est, & quidem occasione colloquii istius, quod indixe-
rat gloriosissima memoria Rex Prussie ac Elector Brandeb. FRIE-
DERICUS III. qui cu ruperioris ætatis Salomo meditatus est
nostra religionis Evangelico-Lutherana, cum sua reformatâ con-
ciliationem, de cujus concilii fati conf. immortalis nominis Theo-
logus b. D. JO. FECHTIUS, Læctio. Theol. in syllogen.
disp. III. §. 11. p. 49. 50. 51. seq. Ex his, quæ breviter tantum
& strictim adduximur, de PFAFFII moliminibus atque medita-
mentis Irenicis, nemini non constare arbitramur, annon saltem
sapiant precipitem?*

fi, unde suæ hypotheseos assumit robur, ne anceps forte videatur ipsius fides. Ito Itaque solenniter protestatur se in articulis controversis a sententia communi Ecclesiæ nostræ librorumque symbolicorum, ne latum quidem unguem abire; sed aurea esse, præstantissima esse, *πάντες ἀποδέχονται ἁγία*, omniumque osculis dignissima, quæ ibi traduntur. Hac ita se habere, ad testimonium scriptorum a se editorum, provocat. Ito Unionem se optare Ecclesiasticam profitetur; non aliam quam quæ veritati, quæ puritati fidei, quæ Orthodoxiæ, aureæ illi pietatis matri, superstructa sit. Triplicem proinde facit unionem ecclesiasticam: *Absorptivam, Temperativam, & Conservativam.* *Absorptiva*, ubi una secta cum altera ita unietur, ut sua dogmata damnando, alterius fidem confessionemque prorsus adoptet. *Temperativa*, ubi utraque dissentientium pars, de articulis confessionis suæ eos deleat, quos, re melius jam imbibita, erroneos esse pervidet, adeoque tertiam confessionem conficiat. *Conservativa*, ubi utraque ecclesia dissentiens, retenta antiqua confessione, retentis antiquis doctrinæ cæterisque ecclesiasticis, separata adhuc sacra agentibus; articulos, in quibus dissidet, pro minus fundamentalibus declarando, in fraterna oscula, non attento dissenso illo, nihilominus ruat. Postremam hanc unionis speciem eligentes, & pacem ecclesiasticam cum Reformatis hunc in finem suadentes, ut mediante hac pace, errantibus eo commodius veritas instillari, & tandem cœtus ecclesiastici in unum fundi atque coadunari possint, quum & veritati, quod satis est faciant, & caritatis a salvatore nobis commendatæ leges adimpleant, rem prouti dicitur, acu tangere affirmat; neque tamen hinc syncretistarum nomen sed irenicorum potius titulum emergere; cum illud constituat fraternitas ecclesiastica, cum

cum iis, qui in fundamento fidei a nobis dissident, pacta; hunc, tolerantia sententiarum, quæ fundamentum fidei non tollunt, licet erroneæ sint, & fratrum infirmorum hætenus appellatio, donec major ipsis lux succrescat.

§. II.

Hypothesin Irenici sistit.

Huic thesi suam de consilio Irenico **superstr**uit hypothesin, dicendo: spectatis erroribus dissentientium in sua connexionione systematica & quoad influxum in praxin fidei & pietatis, nullisque consequentiis, errantibus, nisi quæ ab ipsis admittuntur, impactis, facile perspicui, systema reformatæ fidei, fundamentum salutis non subruere. Porro, ad specialiora descendendo momenta pergit: *Esse enim, quæ de prædestinatione absoluta, & de irresistibilitate gratiæ, atque fidei negationem ab ipsis dicuntur, ita comparata sint, ut in se spectata, fundamentum fidei subruere posse videantur; tamen eadem in connexionione sua cum aliis egregiis veritatibus considerata, ita diluuntur, ut fidei, ipso actu, nil noceant, atq; intellectum solum in transversum tantisper agant, & extra illum non egrediantur, sed ipsis illis veritatibus, quæ erroribus junctæ adparent, mox supprimantur atq; corrigantur.* Sed num universaliter & omni ex parte vera sit thesis ejus, quam paulo supra adduximus, paucis dispiciendum.

§. III.

Thesin propositam enodat.

Primo itaque observandum, ultimam hanc unionis speciem, *conservativam* dictam, quæ suæ velificari conatur
caus-

causæ, a syncretismi labe, vi antea dictorum, non omnino esse immunem. Deinde, si errores illi minus fundamentales tanti non sint momenti, ut remoram fraternis injiciant osculis, quomodo quæso confessionum, doctrinarum, coetuumque ecclesiasticorum unitatem impediunt? cum hæc ipsa, ad fraternitatem constituendam, concurrant; *σὶν ὁρῶν* itaque est, posito *signo*, quod est consequens, non poni *signatum* ut antecedens; quippe quod fraternitatis titulus, caracter atque nota sit unitatis fidei, confessionum, comunionis sacrorum &c. nisi fraternitatem fucatam & subdolum, quæ simulacrum potius, sine substantia imago, atq; sine corpore umbra, quam fraternitas dici meretur, intelligi velit. Porro: si necesse esset, inter pacem hanc seu fraternitatem subdolum, & veritatis insillationem errantium in mentibus, nexus, concedi utique posset *unio ista conservativa*: sed quum mirus artifex cacodæmon, per varia ingenii humani vafraimenta, veritati semper in ponere atque erroribus velificari studeat; deploranda potius, ex ejusmodi unione, metuenda est catastrophe; ideoq; tutius est ab illa abstinere, quum præcipue nulla protheli hac militent exempla: sed illam destruunt, syncretismus *Reformatorum Caselensium*, & *Lutheranorum Rinthelensium*; quorum illi, dogmatum suorum tenaces, hos ad defensionem sui pertraxere; ut & consilium Regium *JO. WINCKLERI*, Theologi Lutherani & adfessoris in collatione *Berolinensi*, unionis inter *Lutheranos* & *Reformatos* ineundæ ergo instituta. Accedit denique, errores, primo *indirecte* tantum petentes fundamentum fidei, post ostensam necessitatem inevitabilis consequentiæ, & pertinacem tamen eorum defensionem, evadere fundamentales; ut dubium proinde videri possit, qui-

quinam in connexione errores particularis alicujus sectæ, fundamentales, quinam minus fundamentales habendi; quum pro diverso respectu, diversam induant naturam. quomodo itaque veritati, quod satis est faciant; quomodo caritatis a Salvatore commendatæ leges adimpleant *unionis hujus conservatæ* statores & defensores? per se liquet. Cum igitur thesis hæc, ad instar propositionis in argumentatione syllogistica, non per omnia sua radiet luce atque veritate, ipsam quoque hypothesein, seu assumptionem, indolem sui sapere principii atque vacillare, & per se patet, & ex postea dicendis magis patebit. Ruinosum autem fundamentum, cui innittitur unio *Lutheranos inter atque Reformatos* ex iis quæ §. II dicta sunt, colligi potest; scilicet, conspirant omnes rationes ad axioma hocce conficiendum: *systema Reformatæ fidei, fundamentum salutis non subuere*, quibus verbis nil potuit magis syncretisticum dici. Quocirca hujus fundamenti ita institutuendum erit examen, ut primo de fundamento fidei, ejusque distinctionibus; deinde de Articulis fidei, eorumque divisione; porro de capitibus Reformatæ fidei, atq; horum in classẽ Articulorum fidei collocatione; denique de deductione in praxin fidei & pietatis, agatur.

CAPUT SECUNDUM.

§. I.

Fundamentum fidei, quid & quoduplex sit, exponit.

Quemadmodum fundamentum, generaliter loquendo, est id, quod in una quavis structura est primum, totique substat structuræ, nec ab alio sustentatur; sic fundamentum fidei est id, quod fidei, & toti adeo Christianis

nismo, velut domui inædificandæ atque conservandæ, subternitur, a). Distinctio hujus fundamenti passim occurrit apud Theologos, nim. in *substantiale*, *dogmaticum*, atque *organicum*. Per illud quod alias *reale* dicitur, designatur *res illa in quam homo fiduciam suam ponit, ex ipsius beneficentia salutem æternam expectans* b), estque DEus Trinus, in Mediatore Christo fide amplectendus, c) vel, quod eodem recidit, S. S. Trinitas, pro personarum tamen Divinarum diversitate, diverso respectu d). Istud a. D. HUNNIO d-*finitur*, quod sit *prima illa cœlestis doctrina pars, que ad nullum aliud dogma refertur, ut gratia ejus revelata, & ad quam cetera omnia dogmata, tanquam propter ipsam revelata, referuntur* e); seu doctrina, qua medium illud, quo in usum deducto, salus obtinetur, ostenditur & cognoscendum offertur f). Hoc, scil. *organicum*, est verbum & sacramenta, quatenus media sunt generandæ & confirmandæ fidei. Observandum vero, verbum & sacramenta, dum fundamentum fidei dicuntur, consideranda esse in *actu exercito*, prout dici solet, non vero in *actu signato*, quia sic fundamento dogmatico, seu doctrina fidei continentur. Quæ ὁς ἐν παρόδῳ dixisse sufficiat.

a) D. Quenst. Syst. Theol. p. 1. c. IV. Theol. 2. p. m. 242.

b) D. Nic. Hun. in tractatu de fundament. dispensu. a Quenst. Syst. Theol. cit. p. 1. C. V. Th. II. p. 242. c) 1 Cor. 3: 11. d) D. Fecht. Lect. in syllog. controu. Disp. VI. §. 3. p. 122. e) D. Quenst. loc. cit.

f) D. Fecht. loc. proxime cit.

§. II.

Fundamentum dogmaticum, ob concursum dogmatum particularium, in articulos resolvitur, & hos in fundamentales & minus fundamentales distingui, ostendit.

Quam itaque Christianus omnibus, Christum esse funda-
men-

mentum salutis, indubium sit: per se patet, dissensum nos inter atq; hæreticos circa fidei fundamentum, esse in doctrina, vel complexu eorum, sine quorum notitia fides in Christum vel concipi vel conservari nequit: seu quod idem est, in fundamento salutis dogmatico. De quo, quan-
 quam diversimode loquantur Theologi, interdum dicentes fun-
 damentum salutis esse doctrinam de Christo, nonnunquam
 de fide in Christum, nonnunquam de merito Christi, non-
 nunquam de gratia Dei universali: res tamen eodem reci-
 dit cum uno nominato, semper alterum subintelligatur: cum
 causa efficiens principalis, neque a causa meritoria, neque
 a causa instrumentali, divelli possit; cum una omni-
 um sit ratio & operatio a). Hoc fundamentum est unum,
 quoad dogmatum particularium concursum. Hæc fides una
 copulativa, similis in hoc catenæ, cujus annuli capiunt se
 invicem; adeo ut facta unius solutione, necesse sit ipsam
 dissolvi: quemadmodum apud Philosophos scientia est una
 multarum rerum ad se invicem relatarum. Dogmata ergo
 particularia, quæ ad constitutionem hujus fundamenti con-
 currunt, dicuntur *articuli fidei*. quorum quidam, prout pro-
 prius attingunt ipsum objectum salvificum, aut a centro Chri-
 sto, ad quem omnia in scripturis collimant, remotiora sunt,
fundamentales, quidam *minus fundamentales*, appellantur. Et
 quia fundamenti eadem interdum est notio quæ causæ,
 articulum *fundamental*. tale esse dogma colligit, B. D. *QUEN-*
STED. quod rationem habet causandi & fundandi fidem & salutem
 eternam; seu quod causam aliquam fidei & salutis explicat b).
 Judice D. *FECIT.* sunt *articuli fundamentales*, omnes illæ do-
 ctrinæ, sine quibus neque cognoscere Christum, ut fidei no-
 stræ objectum, neque fiduciam in eundem ponendam, pos-
 sumus c). Proinde affectionem illorum esse, uno quasi ore
 profitentur Theologi, quod sine salutis æternæ jactura igno-
 C 2 rari

rari, saltem negari, non possint. Non *fundamentalium* vero, quod sine dispendio salutis æternæ, *per se* ignorari & negari possint.

a) b. D. Fecht. *Lect. in Syll. contr. Diss. VI. §. 3. p. m. 124.* b) *Syst. Theol. c. V. Thes. 2. p. m. 242.* c) *Lect. in Syll. contr. Diss. VI. p. 126.*

§. III.

Fundamentales articulos in primarios & secundarios distinguit.

Fundamentalium articulorum distinctio a variis varia ponitur. utpote quod vel fidei salvificæ definitionem ingrediuntur, vel ei præsupponantur, vel denique eam consequantur, vel quod faciant ad fidem concipiendam, constituendam, & conservandam, ut ceteras prætermittamus, quæ in verbis duntaxat, non in rebus discrepant. prolixiores itaq; in eis enumerandis atque conciliandis esse nolumus, quum instituti id non postulet ratio; satis itaq; nobis erit vulgarissimam heic adhibere distinctionem, scil. in *fundamentales primarios & secundarios*. Illi, *sine quibus neg. Christus ipse, neg. fides in ipsum, concipi potest*. Hi, *quorum scientia ideo requiritur, ut notitia de Christo, & fiducia in ipsum, partim roborescat, partim non amittatur* a). Illi a Theologis dicuntur cognitu necessarii, *necessitate simplici* seu exigentiæ: hi vero *necessitate expedientiæ*, illorum alii sunt fidei salvificæ prærequisita: alii *constitutivi*, ex quibus, *tanquam partibus intrinsecis, fundamentum fidei dogmaticum constat*: ut meritum Christi, & gratia Dei universalis per illud conciliata b). Illorum, (primariorum) catalogum in Catechesi contineri; horum vero (secundariorum), non possè dari certum numerum, affirmant accuratiores Theologi: quia ejus quod quotidie crescit, difficile est certum determinare numerum; imprimis, cum huic incremento totius scripturæ scrutinium inserviat, in qua ne apicem

cem quidem esse, concedendum omnino erit, de quo non⁶⁶ pendeant magni doctrinarum montes; nec literam, quæ⁶⁶ non ad fidei nostræ vel informationem, vel usum quemcun-⁶⁶ que alium non faciant c). Hæc tamen ita intellecta volumus, ut observetur distinctio inter ea, quæ necessaria sunt singulis Ecclesiæ membris, & toti Ecclesiæ. Prioris generis determinatus quin dari possit fasciculus, non est dubium: posterioris non item. Nec tamen officit certitudini & constantiæ doctrinæ nostræ, quæ forte apud Theologos occurrit diversitas in numerandis & collocandis articulis fidei; cum incer-⁶⁶ titudo docentium non tollat certitudinem ipsius rei; nec dissensum⁶⁶ in re arguat diversitas illa, sed tantum doctrinæ methodum⁶⁶ spectet, & diversum, articulos ex fundamento deducendi⁶⁶ modum. Certum nihilominus manebit, fundamentalem⁶⁶ errorem esse, qui non primarium solum, sed & secundari-⁶⁶ um aliquem articulum impugnat a).

a) Fecht. Lect. in syll. contr. 10c. prox. cit. b) D. Jo. G. Neum. Theol. Aphorist. in præognitis Theolog. Loc. de artid. Fidei. Aphorism. X. & XI. p. 180. seq. c) Conf. Fecht. Lect. in syllog. contr. Diss. VI. §. 3. p. m. 128. & Krom. access. ad scrut. relig. Diss. IV. Thes. 10. p. m. 448. d) Conf. D. Francisc. Ab. Epini Mat. Fanat. c. V. Thes. 3. p. m. 117.

CAPUT TERTIUM.

§. I.

Sectas Reformatorum, in articulo de predestinatione, recenset.

PRæter πρῶτον ψευδῶς, quo erronea sua dogmata in-
crustare satagunt *Calvino-Reformati*, in revelationem di-
vinam, ipsum fidei principium seu fundamentum uni-
versale, vel organicum, in quod ultima articulorum fit ana-
ly-

lysis, in pingunt; quod scil. rationi nimium tribuentes, quoties aliquid in scriptura occurrit rationi incomprehensibile, a litera discedant, & glossas sæpius irrationales, super quas certe non omnium intellectus cadit, quarant a). nullum fere esse in Theologia locum, nullum fidei articulum, quem non impugnat hæretica *Reformatorum* doctrina, prolixius esset demonstratu, quam ut angustia pagellarum, huic destinatarum oppellæ, caperet. Proinde omissa illa disquisitione, utpote in qua celeberrimus hodie *Hamburgensium* Pastor, M. *ERDMAN NEUMEGESSEN* b), haud ita pridem utramq; fecit paginam; præcipua tantum controversiarum momenta, quæ præsertim in scenam producit D. *PFÄFFLUS*, sub incudē revocare, atq; ex iis fundamentalem, nos inter atq; *Reformatos*, deducere dissensum constituimus. Tria autem illa esse; primum de *Prædestinatione*, secundum de *Eucharistica*, tertium de *communicatione Idiomatum*, nemo, cui vel fando *Reformatorum* innotuit nomen, negabit. Distingvi vero communiter solent in *Supralapsarios*, *Infralapsarios* & *Hypotheticos*, vel si mavis, ut aliis placet, in *Supralapsarios* *Infralapsarios*, & *Universalistas*; & hi in *Hypotheticos* & *Absolutos* c). *Supralapsarii* objectum prædestinationis ponunt hominem creandum, electionis decretum, ante decretum creationis & lapsus, factum esse contendentes; h. e. certum hominum numerum ad interitum, alium ad vitam creatum esse, eaq; propter Adamum ad lapsum prædestinatum. Hi iterum in *potentiales* & *actuales* distinguuntur: illi de potentia saltem disputant, utrum DEUS potuerit aliquos eligere, & aliquos reprobare; quod affirmant, ratione excellentiæ & eminentiæ suæ quam in creaturas habet DEUS. Hi vero ipsum actum defendunt: DEUM scil. aliquos reprobasse, antequam cogitaret creare d). *Infralapsarii*, objectum prædestinationis faciunt hominem lapsum; electionis decretum, post de-

cre-

cretum creationis & lapsus, collocantes. h. e. DEUM, præviso lapsu hominis, decrevisse quosdam servare, ceteros perdere: his dare nulla media salutis efficacia; illis vero eam gratiæ mensuram, cui ne resisti quidem possit. Hi iterum subdividuntur in *rigidiores* & *mitiores*; quorum illi, ex absoluto decreto, homines vel prædestinatos vel reprobos esse putant; hi vero, prædestinationem quidem ex libero Dei arbitrio profluere, reprobationis vero causam esse peccatum tum originale tum actuale c). *Universaliste Hypothesici*, gratiæ *objectivæ* universalitatem quidem largiuntur, *subjectivæ* vero inficias eunt; adjecta conditione impossibili, si credant; nolle autem Deum omnes credere. *Absoluti* gratiam & *objectivam* & *subjectivam* universalem affirmant, (negato absoluto prædestinationis decreto, quatenus nempe *Id* absolutum, ordinem & respectum fidei excludit) & meritum Christi, & fidem, decretum electionis ingredi, haud inficiantes. His accedunt duo Theologi *Francesurani*, SAM. STRIMESIIUS & BARTHOLD. HOLZFUSIUS, qui quam proxime, affirmante D. Pfaffio f), nobis videntur accedere in hoc articulo. A quibus vix ullo modo differre *Latitudinarius* in Anglia doctrinam, affirmat celeb. b. m. D. FECHTIS g).

- a) *Krom. scrut. relig. diss. i. Thes. XLI. p. m. 10.* b) in *Kurzen Beweis* daß das igeige Vereinigungs Wesen mit den so genannten Reformirten, dem ganken *Catechismo*, schnurstracks zu wieder lauffe. c) *Christ. Matth. Pfaff. in primit. Tubing. part. prior. specim. Hist. dogm. de Gratia & prædest. §. VIII. p. 116.* d) *Neum. Theol. Aphor. de Grat. Dei aphor. IX. p. m. 314. conf. Pfaff. loc. prox. cit.* e) *Pfaff. loc. cit.* f) *Diss. & §. cit. p. m. 117.* g) *Leß. in Syllog. controuv. Diss. XX. p. m. 277.*

§. II.

Sectas has omnes fere in centro rei convenire monstrat.

Sub

Sub speciosa autem larva, quæ simplicioribus fucum facit, portentosa latitare monstra, facile deprehendit, qui in interiora dogmatum unius cujusq; sectæ haud fascinata mentis acie penetrat. Quis enim non videt, *Infralapsarios, mitiores æque ac rigidiores*, passis velis ad scopulos atq; syrteis absoluti allidere decreti? Dicunt quidem illi, prædestinationem ex libero Dei arbitrio profluere; quam libertatem voluntati Divinæ convenire ad extra nemo negabit. *omnia enim alia extra se, DEUS vult libere, ita ut possit etiam non velle &c.* Reprobationis vero causam esse peccatum, tam originale quam actuale; quod itidem recte dicitur, si de *crassa mediassa* sermo sit; immediata enim est infidelitas. Sed dum meriti Christi, utpote causæ prædestinationis meritorie & principalis; ac fidei, instrumenti apprehendendi gratiæ eligentis, passivi, nullam faciant mentionem, quis non videt absoluti decreti merito illos accusari? Quippe quod omnes homines æque sunt peccato infecti, omnes æqualia liberi arbitrii Divini objecta; cur ergo Deus quorundam misertus fuerit, quosdam vero præterierit? nisi quod pro beneplacito, sine ulla movente causâ vel interna vel externa, ita decrevit; prona fuit consequentia ex eorum hypothesi. *Absolutum* itidem decretum & *particularismum* mero verborum fucis occultant *Universalistæ Hypothesici*. Si enim DEUS conditionem ponit, quam neq; ex naturæ viribus præstare homines possunt, neq; ipse in quibusdam præstari vult, sequitur Deum nec velle effectum, impleta conditione subsequiturum, si DEUS, ob repulsam Evangelii, voluntate *signi*, non *efficaci*, quibusdam oblatis, eos reprobaverit, sequitur eum *fœdissimæ* involvi hypocrisis; quod utrumque cum consequentiis, spirat insana *Hypothesicorum* doctrina. En igitur *οὐδὲν οὐδὲν universalissimum* particularem! Eundem prorsus titulum merentur *Universalistæ Absoluti*; qui, licet

absolutum prædestinationis decretum negent, & universale statuunt gratiam, meritum Christi, & vocationem; media salutis in se efficacia asserant; causam reprobationis esse incredulitatem evitabilem largiantur: verbis tamen solum a prioribus discrepant, re ipsa conveniunt; quum prædestinationem potius esse decretum de danda fide asseverent, quam illam ex prævisa fide fieri, neminemque, per gratiam istam quam universalem statuunt, converti, sed speciali & abundanti opus esse. Hinc enim non potest non sequi contrarium: scilicet, absolutum reprobationis decretum; particularismus & gratiæ, & meriti Christi & vocationis; media salutis quibusdam esse inefficacia; causam reprobationis esse incredulitatem inevitabilem, reliqua. si enim largitio fidei, in solo beneplacito Divino, spectato extra meritum Christi, fundetur, & Deus non omnibus fidem dederit; sequitur illum absoluto odio quosdam præterisse: cum nemini præ alio prærogativa fuerit movens Deum ad fidem illi dandam. Quibus igitur fidem finalem dare decrevit, illis quoque salutem: at non omnibus &c. Ergo. Porro: cum ex hypothese eorum sequatur, decretum de danda fide, antecedenter se habere ad meritum Christi, cujus apprehensio est ipsum formale fidei, & fides non sit universalis, sed particularis; non potest non sequi, tale esse meritum Christi, quale decretum de danda fide, scilicet, particulare. (alia est ratio Doctrinæ Lutheranae, quæ docet meritum Christi antecedenter se habere ad fidem, & Deum, quia universale est meritum Christi, velle dare fidem omnibus, adeoque fidem ratione acquisitionis esse universalem, quanquam ratione applicationis particularem). Particularitas meriti Christi, particularitatem gratiæ & vocationis, connexam sibi habet, *quæ enim causa, talis effectus*. Denique, quæ admodum ex eorum hypothese fides non hætenus ingreditur decretum electionis

nis, ut hæc illius intuitu facta sit; sequitur, nec reprobationem, intuitu incredulitatis evitabilis, factam esse, sed inevitabilis potius: quum qui in electione ad vitam quosdam præterierit, non poterit non etiam in danda fide præterire. Quippe qui non vult finem, nec media ad finem velle intelligitur.

Quod ad recentiores *BARTH. HOLZFUSIUM* & *SAM. STRIMESIUM* utrosq; *Theolog. Francof. March.* affirmat *D. PEAFFIUS* illos hanc *Universalistarum Absolutorum* doctrinam tantisper correxisse, ut gratia sufficiente & universali homines æque converti & salvari credant, ac speciali & abundante, quæ quibusdam tantum vi decreti Divini datur, conversionem quæ infallibiliter operetur, atq; hinc sententiam eorum nostratum doctrinæ quam proxime accedere. Insigne tamen adhuc esse discrimen inter nos, atq; Theologos hos *Francofurtanos* fatetur, in his fere articulis consistens; quod 1. concedere nondum velint, prædestinationem ex prævisa fide fieri, utpote quæ decretum de danda fide sit. 2. Gratiam quandam, per quam plurimi convertuntur, statuunt esse irresistibilem & infallibilem. 3. Fidem radicatam putant esse inamissibilem. 4. Gratiam deniq; universalem, etiam secundum voluntatem Dei antecedentem, arbitrentur esse inæqualem, ex eo quod Deus media salutis inæqualiter dispenset; cum hæc dispensatio ad voluntatem Dei consequentem pertineat *b)*. Multis præterea ostendit celeb. *D. FECHTNER* *c)* per *Strimesianam* & *Holzhusianam* moderationem, difficultates & periculum, quod in sententia Reformatorum latet, vix ac ne vix quidem sublata esse, sed ipsum absolutum esse decretum, aliis tantum verbis, quam antea, descriptum, & in ipso effectu particularisimum. *Semiprædestinationem* *Levitudinariam* (qua docetur dimidiam salvatorum partem, absolute ad salutem prædestinatam, alteram vero par-

partem dimidiam interveniente & præscito certo ordine) vix ullo modo differre a doctrina STRIMESII & HOLZELII, sed particularissimum sapere, egregie dislerit D. TECHTUS a) quo, studio brevitatis, B. L. remittimus.

- a) *Quenst. Syst. Theol. c. VIII. Thes. XXIX. p. m. 290.* b) *Primit. Theol. part. 1. specim. Hist. Dogm. de grat. & Predest. §. VIII. p. m. 117, 118.* c) *Lect. in Syllog. Controv. Diss. XIX. p. m. 270. seq.* d) *Lect. in Syllog. Contr. Diss. XX. p. m. 277.*

§. III.

PFAFFII verbis, doctrinam Reformatorem ab absoluto decreto & particularitate non esse immunem, indigitat.

Atq; sic demonstratum speramus, nullam Reformatorem sectam particularismo & absoluto decreto liberari posse sed omnes in rei centro convenire. In promptu quidem essent quam plurima ejusdem rei testimonia, ex scriptis atque confessionibus eorum publicis; cum autem actum agere supervacaneum sit, adeat cui placet, *Synodum Dordracenam, confessiones Helveticas, Catechismum Heidelbergensem, &c.* Sed ut exceptionibus latebræ intercludantur D. PFAFFIO, ex ipsius testimonio vanitas doctrinæ Reformatorem retagenda erit. Cum itaq; in antecessum multis differat, inter partem utramque dissentientem in his convenire, scil. omnia bona a Deo, non a viribus & voluntate nostra; mala vero a nobis solum proficisci: voluntatis humanæ eam esse libertatem, secundum quam, laudis & vituperii, præmii & pœnæ, particeps fiat: omnes reprobos, sui ipsius culpa, non Dei condemnari: neminem peccatorum innocentem esse: neminem resipiscientem, de gratia Dei certum esse non posse, & Deo gratissimum juxta ac carissimum cum donis suis recte utatur, iisq; quantum potest, lucretur; quod ipsum, unumquemq; ex interno Spiritus Sancti testimonio, sentire dicit. Porro: nihil in tempore fieri, quod non ab æterno sit decretum &c.

Decreta Divina eorumq; certitudinem, occasionem rerum & libertatem humanam, non tollere &c: neminem propter decretum Divinum, cui subjectus fuit, sed sua opera (Thaten) condemnari: Deum esse & manere justum judicem: neminem ante finem vitae rejici, sed Evangelium omnibus sine discrimine, ac si omnes electi essent, & ut omnes salvi fiant, prædicari &c. in sequentibus maximam horum partem, nescio qua inconstantia, quave inadvertentia, propria sua vincta cædendo, aperte refellit, dicendo: So bleiben doch die Haupt-Fragen, die man ja nicht geringe, sondern vor sehr wichtig halten sollte, noch über: ob die Liebe Gottes gegen den Menschen und die selbe selig zu machen, alle angehe: ob Christus vor allen Menschen ohne Unterscheid gestorben, und ob der ernstliche Ruff zum Leben gleichfalls alle Menschen beträffe: ob man der Bekehrungs-Gnade, das ist, demselbigen zuge des H. Geistes, der uns bekehren wil oder befehret, wider stehen, und aus der Bekehrungs-Gnade, worinnen man steht, fallen könne? da dem bekant ist das die Evangelische, eine allgemeinheit der Liebe Gottes, der Gnade Jesu Christi und der Gnaden-Beruffes glauben, auch davor halten, das man der Bekehrungs-Gnade widerstehen, und aus derselbigen fallen könne; die Reformirten aber solches leugnen a).

a) in dem Näherern Entwurff von der Vereinigung der Protestirenden Kirchen S. 5. p. 12, 13.

§ IV.

Doctrinam Reformatorem de S. Eucharistia, proponit.

Alterum in Ecclesia Reformatata præcipuum controversiæ momentum est de S. Eucharistia: quod licet D. *PEAFFUS* memoratam dicat *Λογικαία*: quippe quod nec Evangelici credant corpus Christi adesse in Cæna Naturaliter Weise, oder wie da sonst ins gemein die gegenwart der Leiber ist; oder durch ein Wunderwerck, dan diß müste in die Augen fallen; oder

raum

raumlicher weise; oder aber Ausdehnungs- und Durchdrin-
 gungs-Weise; oder so, daß er von dem Himmel herab komme;
 nec Reformati *Sacramentalem, spirituales*, quæ qua partem
 ab unione personali fluat, præsentiam negent a). tamen
 non est de nihilo aut levis, ut ipsi videtur, hæc controver-
 sia; sed res altioris indaginis. Similibus quidem modis lo-
 quendi cum nostratibus utuntur versutiores & callidiores
Sacramentarii, asserentes manducationem & *spirituales* & *sa-*
cramentalem, sed alio sensu ac nos; adeoq; οὐοια λαλῶντες;
 ἐνδύοις & ἑαυτοῖς ut loquitur IRENÆUS. Evangelici enim,
 per vocabulum *spiritualiter* in hoc negotio intelligunt *spiri-*
tualem, supernaturalem & *cælestem modum*, secundum quem C.
 in s.c. præsens est, capernaiticas illas imaginationes, de cras-
 sa & carnali præsentia, per *Sacramentarios*, Ecclesiis nostris
 affixas, excludentes. Vocabulum autem *spiritualiter*, *Sacra-*
mentariis nihil aliud significat quam *spirituales* illam communio-
 nem: quando nim. per fidem in spiritu vere viventes, Christo Domino
 incorporantur & revera *spiritualia* membra corporis ipsius sunt b).
 Per manducationem *sacramentalem* intelligunt Evangelici o-
 ralem perceptionem corporis & Sanguinis Christi, cum
 pane & vino *sacramentaliter* uniti; Reformati vero, natura-
 lem symbolorum manducationem, cum recordatione Chri-
 sti; inter cujus corpus & nos magnam esse distantiam con-
 tendunt c). Proinde corpus Christi crucifixum edere, &
 sanguinem ejus fustum bibere, ita explicant; quod sit, non
 tantum totam passionem & mortem ejus, certa animi fidu-
 cia amplecti, ac per eam remissionem peccatorum & vitam
 æternam adipisci; sed etiam per Spiritum Sanctum, qui si-
 mul in Christo & in nobis habitat, ita sacrosancto ejus cor-
 pori magis ac magis uniri, ut quamvis ipse in cælo, nos ve-
 ro in terra simus, nihilominus tamen caro simus de carne
 ejus & os de ossibus ejus d). Ex quibus evincitur veram ac
 sub-

substantialiorem corporis & sanguinis Domini præsentiam in s. Eucharistia, ab illis negari.

- a) *In dem Wahren Entwurff &c. §. VI. p. m. 18.* b) *Form. Concord. stricte sic dicta art. VII. p. m. 755.* c) *Confes. Scot. p. 122.* d) *Catechism. Heidelb. quest. 76.*

§. V.

Controversiam de omnipræsentia carnis Christi, & communicatione idiomatum, delineat.

Negata sic præsentia substantialis carnis Christi in s. Eucharistia, indivulso nexu conjunctam habet negationem generalis præsentiae extra coenam. Hinc rotundis profitentur verbis *Reformati*, Christum secundum humanam naturam, "jam non esse in terra, at secundum Divinitatem suam, majestatem, gratiam, & spiritum, nullo unquam tempore a nobis abesse a) neq; tamen ex negata hac præsentia carnis Christi, *χρειάζου* sequi; hanc prætendentes rationem, quod cum Divinitas comprehendi nequeat, necessario consequatur; esse eam quidem extra naturam humanam, quam assumpsit, sed nihilominus tamen esse in eadem, eiq; personaliter unitam manere b). Sed veritatem qui heic non videt adulteratam, *ὁδοῦ λαοῖς* laboret necesse est. *) Difficultatem circa præsens negotium, ratio ni incomprehensibile, facillime superare possent *Reformati*, si distinctionem a nostratibus adhibitam, inter *actum Naturæ & actum Personæ*, agnoscere vellent atq; approbare. Destructa omnipræsentia carnis

- *) *Si enim humana natura, propria carens hypostasi, in personalitate τῆς λόγῃ subsistat, aut in tota erit personalitate aut in parte; posterius est absurdum, ergo prius verum; si hoc, sequitur, ibi esse humanam naturam ubi personalitas λόγῃ. Si ergo Divina nat. esset extra naturam humanam quam assumpsit, tota uti; esset, cum divinitas dividi nequeat. si tamen nihilominus in humana natura, tota itidem esset, ob eandem rationem.*

nis Christi, non-potest non sequi eversio aliorum *ἀσυνάτω* Divinorum, humana Christi naturæ communicatorum; remoto enim uno membrorum, quæ indivulso nexu se invicem contingunt, vel potius *subjective* & realiter *αὐτοῖ* sunt, removetur etiam integrum, tota Idiomatum communicatio; quam & ipse PEAFF. Reformatos negare affirmat. Cum enim consensum utriusq; partis de duabus naturis, omniscientia, omnipotentia, omnipræsentia Christi Dei-Hominis, nec non cultu adorationis ei debito, & infinito redemptionis pretio, adstruxisset, pergit: aber hierinnen stimmen sie mit ein ander nicht über ein, daß die Göttliche Eigenschaften, nemlich die Allwissenheit, die Allmacht, die Allgegenwart, die Anbetung, seyen durch die Persöhnliche Vereinigung der Menschlichen Natur mitgetheilet worden; indem solches die Evangelische mit großem Eifer behaupten; die Reformirte aber da von halten, daß einer Creatur ohnmöglich Göttliche Eigenschaften zu kommen können, welche hier nicht der Menschlichen Natur, sondern der Persohn Christi mitgetheilet seyen. Nullius autem momenti hanc esse controversiam dicit, sed meram itidem *λογουαλίαν*, und nur auff eine unnöthige Hirn-Grübeleien hinaus lauffen c). Quantum vero doctrinæ de unioni personali inferat damni, quam infirmum faciat redemptorem, in ipsa praxi fidei, infra constabit; interea illud heic observamus, PEAFFIUM denuo cœlestem orthodoxam doctrinam non parum violasse, cum tantos dissensus ad *λογουαλίαν* reduxerit.

a) Catech. Heid. p. 224. b) Catechism. Heideilb. p. 296. c) im Nächstern Entwurff von der Vereinigung &c. S. 5. p. II.

§. VI.

Articulis his controversis locum in classe Articulorum fidei designat.

Supra commemoravimus, fundamentum unionis inter Evangelicos & Reformatos possibilis, posuisse PEAFFIUM, hoc scil-

scil. quod *systema Reformatæ religionis fundamentum fidei & salutis non subruat*; in indolem ergo horum inquirendum Articulorum. Doctrinæ in *ὁμολογιαῖς* salutis scitu credituque necessariæ, hæc est quasi summa: Deum propter Christi meritum, cujuslibet credentis in individuo misereri velle, ne damnetur, sed post hanc vitam, salutem æternam consequatur; ita ut dogma, quod fidei salvificæ propria, perfecta, proxima, & adequata causa est, sit tale; quod *DEUS mihi N. N. velit peccata gratiose remittere propter Christum a)*. unde Articuli fundamentalissimi hi duo erunt, scil. de gratia Dei, & merito Christi: quemadmodum supra quoq; monitum. Hinc liquet, erroneam de absoluto decreto hypothesin, universalitatem gratiæ & meriti Christi evertentem, gravissimum ac fundamentalissimum esse errorem, & fundamentum salutis prorsus penitusque labefactare, divellere, subruere. D. *PEAFF.* autem existimat *Calvino-Reformatos*, absolutum decretum tantum in theoria statuere; in praxi autem in contraria omnia abire. *Hinc in abstracto & solitarie spectatum dogma periculosum oppido & salutis nocere credit; in concreto autem, & prout cum alijs eximijs veritatibus connectitur, longe aliam hujus controversiæ emergere scenam ait b)*. quippe quod adversus consequentias ex hoc errore elicitas, solenniter protestentur *Reformati*: ita enim jacent verba ejus: *Denn wenn man das selbige vor einen Grund- & Grundsthum des Glaubens ausgiebet, was den Glauben umstürzen kan, so gebe ich gerne zu, daß dieses ein Grund- & Grundsthum sey; wofern man ihn, nemlich an sich selbst, und mit den consequentien so nothwendig daraus folgen, betrachtet wieder welche aber die Reformirte, und zwar mit dem Höchsten Rechte, mit vollem Halße protestiren &c. c)*. Sed quo jure illos ab errore fundamentalis liberet, dabitur postea uberior differendi locus.

Quod ad Articulos de s. Eucharistia, & communicatione
Idio-

Idiomatum attinet; fundamentales eos esse, omnes fere consentiunt Theologi, licet non primi, secundi tamen ordinis; quorum scientiam ad notitiam de Christo, & fiduciam, in ipsum partim roborandam, partim conservandam requiri, supra diximus. Errorem tamen non esse fundamentalem, quem in his committunt Articulis *Reformati*, asserit D. PFAFFIUS; sed quo colore, qua specie veritatis, ex influxu horum Articulorum in ipsam praxin fidei & pietatis, videbimus.

a) *Spenon. Artif. Delil. Myst. p. 578.* b) *Pfaff. Heautontimorum, stilo constant. Alethæi adorn. Aphorism. XIII. p. 88. conf. ea que supr. C. I. §. II. ex Pfaff. adducta sunt.* c) *In Friedenß. Gedanden von dem Einfluß der Lehre von dem Absl. Decret. der prædestination und reprobation, in den thätigen Glauben und die Gottesfurcht &c. Thes. IV. p. 109.*

CAPUT QUARTUM.

§. I.

Genesis fidei, supposita particularitate Gratia & meritæ Christi, destrui ostendit, & desperationi ac securitati locum fieri.

OMnia quæ in Theologia proponuntur esse practica, quædam *formaliter*, quædam *virtualiter*, renitente unanimi Theologorum consensu, non est qui inficias eat. Ipsam quoq; fidem *αυτολογικῶς* esse practicam, non quidem qua salvifica est, (sic enim instrumentum potius est *passivum* quam *activum*) sed quod Christum & salutem sibi oblata apprehēdat, statim *active* teneat, & deinde in amore Dei & prox. operosa sit a]. Ex praxi itaq; fidei, *) ut D. PFAFF. placet, vel

E

po-

*) *Praxin fidei & pietatis, quamquam non desinat D. Pfaffius, ex iis tamen quæ de influxu dogmatum Reformatorum in praxin fidei & pietatis diserit, haud obscure colligitur, fructum doctrinæ Reformatorum ab ipso innui, quem existimat ita esse comparatum, ut nihil fidei, pietati & salutis officiat.*

potius fructibus doctrinæ fidei, de dogmatibus salutem promouentibus vel destruentibus, optimum fieri iudicium, liquido constat. Doctrinæ vero Reformatorum, ex præsentia praxi fidei, parum vel nil superesse præsidii: quin potius, quemadmodum ex fructu indoles arboris cognoscenda, ita etiam de falsitate doctrinæ eorum, ex necessaria consequentium deductione, & influxu in salutis consecutionem, constabit. Genesis enim fidei, quæ unicum est medium salutis *ἀρχὴν*, principia necessario præsupponit universalia: universalem scil. Dei benevolentiam, & universale Christi meritum. Quibus vero negatis, præterquam quod verbo Divino *ἀξιοπιστία* vis infertur, fides quoq; non tantum in relatione ad objectum generale, expirat, sed etiam pro modificatione objecti, fidei suum esse *formale* largientis, restricta ac specificata, & in Christum ejusq; meritum determinata, tantum abest ut generetur, ut passis potius velis desperationi fores pandantur. Si enim in argumentatione syllogistica propositio non sit universalis, sed particularis, immo particularissima, nullus hominum cum Paulo subsumere potest: *Filius Dei dilexit me & tradidit semet ipsum pro me* b). sine formidine sane oppositi talis subsumtio fieri nequiret, si unus tantum hominum a gratia salvandi, & merito Christi exclusus esset; sed quisq; istam in se cudi fabam censeret, particularitate hac subinde mentem agitante, atq; exquisitissima animi ægritudine ad instituendum cum Discipulis Christi hoc impelleret examen: *num quid ego sim?* &c. quo pacto desperabundos quam plurimos ex hac vita fore migraturos, non est quod dubitemus. Ab altera vero parte Epicureismo atq; vitæ dissolutæ apertam recludit viam prava hæc *Reformatorum* doctrina. Quis enim, concesso Deum secundum Reformatorum decretum, gratiose emollire electorum corda quamvis dura, cupiditatibus fræna non laxaret? *persuasissi-*

simus, se, si in numero electorum sit, quamvis refractarium, salvatum iri: si vero reproborum catervæ sit insertus, nil omnino prodesse vitæ sanctitatem, immo nec in se cadere posse; quum fide, cujus illa est consequens, donari se, sit impossibile. Quia igitur hæc Reformatorum doctrina, omnem *ἡλικίαν*, ad quam scriptura nobis data est c), in absinthium convertit, & ad desperationem ac vitam dissolutam homines ducit, merito improbanda, immo fugienda erit. Quod ipsum & *Formula concordie* strictè sic dicta, fufius urget: *Hæc (inquiens) dogmata (Calvinistica) omnia falsa sunt, horrenda & blasphemæ, iisq; piis mentibus, omnis consolatio eripitur, quam ex Evangelio & sacramentorum usu capere deberent; aut impenitentes in vita sua dissoluta confirmantur, idcirco in Ecclesia Dei nequaquam sunt ferenda d)*. Nec dissimili Zelo & veræ pietatis affectu proscribenda atq; improbanda est distinctio eorum inter voluntatem *signi & beneplaciti*, quæ veracitatem Dei, dogmatibus fidei definitionem ingredientibus, immediate præsuppositam, pessundat. Quis enim, inusta sanctissimo simul ac veracissimo Deo hypocriseos nota, revelationi ejus fidem adhibere posset? quis promissiones Divinas, supposita licet gratiæ universalitate, supposita quoq; meriti Christi latitudine, sibi applicare posset? incertum certe de salute redderent unum quemq; fimenta ejusmodi ex orco eruta. En igitur fundamentum salutis eorum inconcussum! scil.

a] *Fecht. Lect. in Syllog. contr. Disp. 11. §. 5. p. m. 38. seq.* b] *Gal.*

2: 20. c] *Rom. 15: 4.* d] *Epit. Art. II. Antithes. I. p. m. 621.*

§. II.

Exceptiones atq; instantias PFAFFII refellit.

Rationem redditurus D. PFAFFIUS cur, supposito absoluto prædestinationis & reprobationis decreto, ex nostratum sententia, fundamentum fidei periculo exponatur, immo prorsus ruat, hanc ponit,

quod scil. Evangelici comprehendere non possint, quomodo absolutum illud decretum cum Dei bonitate, justitia, veritate, sapientia, sanctitate & amore erga seipsum, nec non libertate humana, consistere possit. Quomodo item, nec securitati, nec desperationi, nec remissiori sanctitatis studio, locus fiat, nec ~~ἀποκρίσεως~~ tentatis, gustu fidei & vocantis gratiæ destitutis, subtrahatur. Sed hæc recitasse erit refutasse; quomodo enim bonitas Dei cum summa malitia, justitia cum injustitia, veritas cum hypocrisi, libertas cum necessitate, amor sui cum odio &c. quæ contradictoria, ex absoluto prædestinationis & reprobationis decreto, necessario fluunt, sibi constarent, Tiresia ceciciorem esse oportet, qui non videat: claudat sane oculos qui in re manifesta cœcutire gestit. Deinde, ut desperationi, particularitatis gratiæ infelici foetui, rimas quærat, ad internum spiritus Sancti testimonium, ad indicia item veræ fidei, conversionis & sanctificationis, provocat; horumq; vi, unumquemq;, de gratiæ participatione certum esse posse, contendit. Verum enimvero cum hæc omnia fidem jam conceptam sequantur, & gratiæ inhabitantis, quæ assistentem, *) cui genesis fidei est domestica, necessario præsupponit, sint effectus; petit illud

*) *Διχόνοια* hæc gratiæ Divinæ in assistentem & inhabitantem Theologiæ est familiaris, atq; probe explicata exhaurit omnem gratiæ Divinæ, circa hominem jam redemptum occupatæ, mensuram. Assistentis enim gratiæ, in oppositione ad inhabitantem, terminus est justificatio; ac proinde variæ ejus sunt quasi species, scil. gratia præveniens, præparans & operans. Ista cor hominis compungit, sive motus primo primos excitat; illa, illuminando, b. e. tenebras naturales, ignorantiam mysteriorum & errores iis oppositos, ex intellectu humano per gratiam expellendo, & cognitione Dei & rerum Sacrarum imbuendo, præparat hominem & aptum

lud principium, dicere, supposita particularitate principiorum salutis, fidem concipi posse. Negativam assertionis tueri necesse habet, qui hominem sibi relictum considerando, observat, *gratiam prævenientem*, quæ cum verbo Divino indivulso nexu conjuncta est, naturalem quidem resistantiam infringere penes omnes qui verbum audiunt, eos quoque qui supposita particularitate, promissiones Evangelicas sibi irritas esse somniant; *Preparantis vero, & operantis*, cum ea litratio, ut sensum requirat reflexum in subjecto, non potest non, ex perversa principiorum salutis restrictione, impediri applicatio promissionum Evangelicarum individualis: cum Deus hominem tractet non ut bestiam, fungum & stipitem; sed ut creaturam rationalem, cui integrum sit ex principiis quibuscunq; , sive universalibus sive particularibus, conclusiones, ejusdem cum principiis suis indolis, deducere. Unde consecrarium est, ex præmissis particularibus ne concipi quidem posse fidem. Posito vero, sed non concesso, fidem ex principiis particularibus generari posse, non tamen semper ad internum Spiritus Sancti testimonium, & indicia fidei ac conversionis, pro demonstranda certitudine

ne aptum reddit, ad recipiendam justificantem gratiam; hæc, conversionem eo usq; operatur, ut homo plene convertatur, h. e. ex filio iræ fiat filius gratiæ, quod fit per justificationem, quæ fidem præsupponit. Hucusque ergo gratia assistens se exerit. Justificationis demum primum consequens est unio Dei & inhabitatio. Hinc gratia inhabitans, perficientem & adjuvantem, quibus iterum sue sunt subdivisiones, sub se complectitur. Perficiens efficit ut homo persistere possit in amicitia cum Deo, seu justificationis beneficio. Adjuvans vires largitur, quibus vitam hoc ipso beneficio dignam instituere, fidemque suam per bona opera testari possit. conf. b. D. Fecht. Diss. de ordine modoq; grat. Divinæ in convers. hominis occupatæ. A:o 1697 edita.

ne salutis, provocari posse; ubi enim sensus & indicia fidei, ubi *συνεστία* spiritus hora tentationis? *dum faciem suam abscondit Dominus f)*, ita ut homo, Dominum *sui oblitum & se dereliquisse arbitretur g)*. nullus certe ad gratiam illi esset regressus, nulla spes restitutionis, supposita particularitate promissionum. Cum vero solidum fundamentum nostræ *ασφαλείας*, non sit interior solatii Divini sensus, sed Divina promissio in Evangelio patefacta, quæ fallere nescit; nefas est despondere animum *h)*. hinc universalitate promissionum, se iterum erigere possunt tentati.

Porro ut securitati & remissiori sanctitatis studio viam intercludat D. *PEAFFIUS*, præterquam quod absolutum prædestinationis decretum, amorem sanctitatis necessario importare contendit; per instantiam, ex nostratum thesi, de immutabilitate prædestinationis & reprobationis, formatam, assertioni suæ robur conciliare aggreditur, ex hoc medio termino, quod si non ex doctrina Lutherana securitas & desperatio metuenda sit, neque ex absoluto Reformatorum decreto idem metuendum. Sed quæ & quanta absurda hinc emergant, quis non videt? posita enim necessaria inter electionem & sanctitatis studium connexionem, sequitur I:o Deum in oeconomia salutis cum homine agere, *vi non physice tantum analogæ*, quæ nostratum est sententia, sed plane *Physica*, h. e. cogere, & ad speciem quandam effectus irresistibiliter determinare; adeoq; homini nullam esse libertatem bono refragandi, vel *libertatem contrarietatis*, II:o Nullum unquam electorum peccatis mortalibus pollutum iri, sed sanctitatem semel in iis cœptam, continuari; cui tamen reclamant exempla *DAVIDIS & PETRI*, aliorumq;. Frustra igitur instantiam a doctrina Lutherana de immutabilitate, & infallibilitate decretorum Divinorum affert; nam alia est hujus doctrinæ ratio, quæ immutabilitatem decretorum, ex præ-

pravisa fide sive incredulitate finali, metitur, eamq; elect^o non *intrinsecam, absolutam, in sensu diviso acceptam*; sed *extrinsecam, & in sensu composito, in respectu ad consilium Divinum, pravisam mediorum τὰς ἐν, & post recidivatum a gratia ad reditum ad gratiam i)*, adstruit. Hinc non *absolute* de sua electione certi esse possunt homines, sed *conditionate*; quamdiu scil. in sanctitate perseverant, & *πρὸς τὰ καλὰ* electionis, fidem, odium peccati, dilectionem, luctam &c. apud se deprehendunt. unde non possunt non incitari ad eo intensius sanctitatis studium, & ad *operandum cum timore & tremore salutem suam k)*. Alia doctrinæ Reformatorum, qui fidem & incredulitatem finalem, ex immutabilitate decretorum, *absolute* factorum, sine omni prorsus respectu, derivant; et quamvis neminem, nisi sanctum, electum, & nisi impium, reprobatum, dicant; sanctitatem tamen, ceu fidei consequens, & impietatem incredulitatis sociam, non ingredi decretum electionis & reprobationis, ex communi eorum sententia fluit; sed necessitatem nexus inter electionem & sanctitatis studium, reprobationem & impietatem, ab immutabilitate decretorum dependere. Unde non potest non sequi irresistibilitas gratiæ, securitatis fœcunda genitrix.

- e) In den Friedens Gedanken von dem Einfluß der Lehre von dem *Abf. Decret. der prædest. und Reprob. in thätigen Glauben* und die Gottes furcht, *Thef. II. p. m. 106. seq.* f) *Psalm. 30: 8. conf. Ps. 31: 23. Job. 30: 20, 21.* g) *Esa. 49: 14.* h) *Dank. Hodof. phenom. VII. p. m. 374.* i) *Dank. Hodof. loco cit.* k) *Philip. 2: 12.*

§. III.

Argumenta, quibus periculum fundamento fidei ex absoluto decreto imminens avertere satagit Pfaffius, destruit.

Metu igitur desperationis, & securitatis, ut putat, discusso; pergit demonstrare, absolutum decretum fidem non subruere

ruere, nec fundamentalem esse errorem, idq; sequentibus rationibus, quarum præcipuas tantum brevitatis causa recensuimus. I. Quod non negemus, *Reformatos*, ut ut absoluti decreti defensores, salvos fieri posse, immo actu salvari: unde sequitur, nullam nos inter atq; illos esse differentiam. II. Quod *Reformati*, consequentias ab absoluto decreto necessario fluentes, non admittant; sed credant Deum bonum, justum, veracem, sapientem & sanctum esse; homini esse libertatem ita instituendi actiones suas, ut ei imputentur, præmiisq; vel pœnis fiat obnoxius, &c. III. Quod cum absoluto decreto alias egregias conjungant veritates, quibus positis, nil ab absoluto decreto damni metuendum sit. E. G. doctrinam de sensu gratiæ vocantis, interno spiritus s. testimonio, necessitate veræ fidei, conversionis & sanctificationis. IV. Quod non dentur exempla eorum inter *Reformatos*, qui ob doctrinam de absoluto decreto desperabundi periere. &c. Sed quandoquidem supra probatum est, erroneam de absoluto decreto doctrinam, fundamentum salutis immane quantum pessundare, immo subruere; nolumus actum agere, nec diu immorari examinandæ distinctioni, in defensionem causæ Reformatorum a D. PFAFFIO supra allatæ, §. VI. Cap. III. scil. inter *theoriam* & *praxin*, *abstractum* & *concretum*; sed celeberrimi viri, quicunq; ille sit, amplectimur de his distinctionibus judicium: sciunt, inquit, quicunq; vel primis labris fontes sanctiariis doctrina degustarunt, doctrinas, imprimis illas, quæ fundamentum fidei vel tangunt, vel circumstant, vel constituunt, sic esse comparatas, ut ne per horam quidem sua praxi destituantur; sed etiamsi non semper respectu subiecti a quo possidentur, respectu tamen suæ naturæ, interiori cum toto Christianismi corpore, nexu esse efficaces. Hinc quæcunq; tua sit praxis, an putas, quod ea ipsa praxin vel efficacem operationem, quæ theoriæ per se convenit, sit immutatura? 1) idem de abstracto & concreto esto judi-

cium

cium: quorum illud, ex mente D. PFAFFII, cum *theoria*, hoc cum *praxi* coincidit.

Ad rationes porro allatas quod adinet, resp. ad I: m Doctrinam quidem Reformatorum nos damnare & pro pernicioſa declarare: *decretorio* vero *judicio* personam errantis in æternum exitium non præcipitare m); sed *judici* supremo *jura* relinquere intacta; non enim, dum nobis ab *intempestivo* *judicio* temperamus, aliquid agimus; sed id, quod a Deo interdictum, jure omitimus n). Interim fatendum quoq; est, quousq; inter personas & errores fundamentales *vinculum* manet inviolatum, nos minime personas erroribus infectas, *intempestiva* *misericiordiæ* predicare posse beatas; sed quandoq; ubi *circumstantiæ* id poſcunt, *regula* *verbi* *Divini* nobis *prælucente*, immo *exemplis* *Jesu Christi*, *Apostolorum*, *Ecclesiæ* *primitiæ* *praxi*, id suo modo *sua* *adventibus*, acius increpandos o). Deinde gratis illud a PFAFFIO dicitur, quod *Evangelici* largiantur *Reformatos* NB. *defensores* *absoluti* *decreti*, *salvari*; illud quidem *ſancti* *auſu* concedimus, omnes in *Reformata* *ecclesia* *indiscriminatim* *damnandos* non esse, quum multi eorum sint similes ducentis viris, qui animi simplicitate *Abſolentem* *Hierosolymis* *comitabantur*, nullius rei consciip); sed hi tales sunt qui NB. *absolutum* *decretum* *aliosq;* *errores* *Calvinisticos* non defendunt, immo ne quidem agnoscunt.

Ad II: m regerimus: *consequentias*, a *præmissis* necessario *fluentes* non admittere, est vel *veritati* illudere, vel ipsa *negare* *principia*; quippe quod *conclusiones* & *consequentia* in *præmissis* *virtualiter* *contineantur*. Nimis magnum itaq; est *postulatum*, non *tribui* *debere* *Calvino-Reformatis*, qui *absolutum* *tuentur* *decretum*, omnia ea, quæ *secundum* *rectam* *diffundendi* *rationem*, ex eo *sequuntur*. Hæc enim est *Theologorum*, de *ratione* *consequentiarum*, *sententia*: quod si *objectum*, ad *generationem* vel *conservationem* *fidei* *dei* non sit *necessarium*, & *præmissæ* non *in* *Bibliæ*, sed *de*

consequentiae inde deductae, potest utiq; assertori praemis-
sarum, consequentiam legitimam non intelligenti, condo-
nari; si vero objectum ipsam fidei essentiam ingrediatur,
vel ad eandem conservandam pertineat, & praemissae, juxta
nativam vocum significationem, sint evidentis Divinae re-
velationis, non potest non harum consequentiarum nega-
tio imputari neganti, nec secus sentiens tolerari, saltem
ideo quod profiteatur se, omnibus nervis adhibitis, assequi
vim consequentiae non posse. Id enim nisi fieret, nullae cer-
te hypotheses factae testaeq; superessent q). proinde

Ad III: m respond. Quod si de veritate absoluti decreti
convicti, nihilominus contrarium in praxi sua agant, & ali-
as egregias veritates huic e diametro oppositas defendant,
t^{anquam} malitiosi, quibus aliud haeret in corde, aliud in ore, fugien-
di sunt. Aut si contra theoriam suam, ex summa ignorantia, in con-
trariam labantur praxin, jam praxin suam contraria theoria da-
mnant; t^{anquam} stupidi minime excusandi, sed monendi ac de impru-
dentia sua erunt convincendi r). Enimvero parum gloriosae, &
non omnino egregiae sunt aliae istae veritates, quas Reformati,
judice PEAFFIO, conjungant cum doctrina de absoluto decre-
to; quia si verum vero nunquam contrariatur, Calvinistis
oportet illas esse veritates, quae ita verae sunt, ut cum fal-
so dogmate, quod est eorum de absoluto decreto, simul stare
possint.

IV: m refellit rationem assertio Cornelii a Lapide: sane
novi (inquentis) plures qui ex illius sententiae praedicatione (de gra-
tia congrua, paucissimis absoluto decreto destinata, quam Bellarmi-
nus, Tannerus & sequaces docent) vel in desperationem, vel insa-
niam acti, misere vixerunt, aliquos etiam qui se occiderunt s).
nec non celeberrimi viri, ERDMAN. NEUMESSENER:
Woher kam es, daß Spiera an der Gnade Gottes verzagte?
war das nicht die Ursache, weil er mit dem absoluten decreto
eino

eingenommen war? woher kam es, daß Hofvanus sich selbst
 erhehete? war nicht die Wurzel alles Übels, daß er aus Calvini
 Schriften eben diese grausame Irrlehre eingesogen hatte? 1c.
 r). vel posito: *plenum indicem eorum, qui hoc dogmate ad despe-*
rationem adacti sunt, confici non posse, an inde concludendum erit,
quod nullum inde animabus periculum sit extimescendum? u)

- l) Pfaff. Heautontim. filo Constanti Alethæi adorn. Aphorism. XIII.
 p. m. 89. m) Conf. Rom. 14: 4. n) Pfaff. Heautontim. p. m.
 91. o) idem p. 149. p) 2 Sam. 15: 11. q) vid. Spenon. Artif.
 Delil. myst. p. 560. r) Pfaff. Heautont. p. m. 89. s) super Osee
 c. 11: v. 8. cit. a Kromaj. in access. ad scrut. Relig. Diss. IV. Thes.
 14. p. m. 468. t) Im Anhang darinnen die Vereinigungs-
 Puncta untersucht werden. ad Num. XII. p. m. 62.
 u) Pfaff. Heaut. p. m. 91

§. IV.

Incrustamenta dogmatum Calvinianorum de absoluto de-
creto, a D. PFAFFIO pratensa, delet.

Tandem D. PFAFFIUS, considerando Reformatos, quia
 dicta scripturæ explicatu difficilia, ad probandum absolutum
 decretum proferre solent, & ex illis fundamenta, ad quæ
 vix respondere possimus, ponere, urget, quod omnes, qui
 diversas circa hanc materiã opiniones foveant, quicunq; de-
 mum sint, ad *Calvinianum* illud Paulinum confugere atq; incertiam
 suam profiteri debeant. Porro: nullum esse in Deo decre-
 torum ordinem, sed omnia illum simul & uno actu puro ac
 simplici (Eine ganz reine Handlung) velle, & qua nostrum
 tantum concipiendi modum, ordinem decretorum statui;
 unde in hanc inclinat sententiam: curiosas ejusmodi & sub-
 tiles quæstiones de decreto prædestinationis & reprobatio-
 nis non esse formandas; sed omnia dubia & *disputabilia* suo re-
 linquenda loco p). Sed respondemus: consequentiam esse fal-
 sam, ideoq; negandam; nam I. o veritas in præsentī materia

sublimis est, quæ tamen sublimitas nil obstat, quo minus, præviis fontibus Israëlitis e profundo eruatur puteo. II:º Ea est veritatis indoles, ut sine periculo & jactura salutis negligi nequeat, hinc III:º in solutione dubiorum, quantum fieri potest, desudandum ad monitum Salvatoris: *scrutamini scripturas w*), donec veritas variis tecta involucris, suo restitatur nitore. quum præcipue IV:º nil in œconomia salutis DEUS revelaverit, cujus sensus debitis scrutinii mediis investigari non possit. Ad rationes quod attinet: verum quidem est, dicta scripturæ, quæ pro palliando absoluto decreto allegant Reformati, difficilia esse, sed non plane inexplicabilia. Exempli loco affert sequentia: *Auribus audietis & non intelligetis: oculis videbitis, & non agnosceris x*). *Excæcavit oculos eorum, & obduravit cor eorum; ut non videant oculis, & intelligant corde, & convertantur y*). *Misereor cujuscung, misereor &c. z*). Sed respondemus breviter: dicta allegata, ex quibus primo intuitu videtur sequi, indurationem & excæcationem fieri, vel per gratiæ sufficientis & efficaciæ denegationem: vel per physicam & inevitabilem, voluntatis humanæ, a Deo, per modum causæ influentis, factam prædeterminationem; notare tantum eventum excæcationis in hominibus, ex libera malitia resultantis, & Deo hos actus tribui, non *effective*, sed *objective*, & *occasionaliter*, docentibus Theologis nostris passim. Hinc egregie pro solito cel. b. D. FECHTIUS: *Indurationis vox de Deo usurpata, duas actiones Divinas enunciat; unam directam & per se a Deo intentam; alterum indirectam & ex accidenti actioni Divina conjunctam. Directa Dei intentio est, per beneficia extraordinaria (ubi fit ad subjectum singulare descensus) flectere cor Pharaonis, ut in se redeat, Deum timeat, & populum dimittat. Ex accidenti huic actioni conjuncta est actio hominis, qua ille cor suum durum reddit, ne his Dei beneficiis animum advertat, Deiq; actioni obsequatur a*). Dictum vero illud Paulinum quod concernit,

constat; Apostolum in cap. IX. ad *Rom.* non agere de æterna prædestinatione ad salutem, uel reprobatione ad interitum; sed de reiectione *Judeorum*, ab illis excellentiis externis, quibus tot *seculorum* decursu fruebantur; & assumptione gentilium in illas prærogativas, quas *Judæi* sibi solis vendicabant b], & ostendere per geminum typum, *ISACI* scil. qui secundum carnem erat post genitus, & tamen solus factus fuit hæres, primogenito *Ismaële* exhereditato, & e domo paterna ejecto, nil conducere naturæ vim, & nudam prosapiam seu consanguinitatem cum *Abrahamo* carnalem, de qua tantopere gloriabantur *Judæi*, ad censum justis seminis *Abrahamitici*; & *Jacobi*, in quem *metonymice* pro posteris sumtum, jus primogenituræ cum hæreditate terræ *Canan* collatum fuit, a *Æsaia* filio-
rum Dei, ac in regno gratiæ *Messiano* primogenitorum, non dependere ex operibus, sed pura puta gratia Dei, cui fide paretur c). Proinde phrasis illa: *miserebor* *cujus* *miserebor*, est electiva & libertatis, nullo merito obnoxia, intimatrix; non tamen absolute exclusiva omni merito d), sed necessitatis tantum obligationis & respectus meritorum; non autem fidei, seu causæ virtualiter causantis, vel rationis a priori. Cum itaq; ex *Evangelio* textus, servata perpetuo analogia fidei, horum atque similium scripturæ locorum genuinus erui possit sensus, illico ruunt fundamenta *Reformatorum*, quæ ægre a nostratibus labefactari posse existimat D. PFAFFII; unde confectarium est, ad *B&S* & *Paulinum* in hoc negotio ut fugiatur, opus non esse; cum *B&S* & illud seu inscrutabilia Dei judicia non spectent voluntatem Dei, quæ circa ipsum salvandi ordinem occupatur: quippe quod voluntas ejus de ordine salvandi satis superq; sit revelata e); sed quæ circa salvandorum circumstantias quasdam versatur f): e. g. cur Deus quibusdam majorem gratiæ gradum, licet omnibus sufficientem, concedat; cur quidam ordinaria, quidam extraordi-

naria convertantur gratia &c. Quid deniq; sententia Reformatorum accedat roboris, ex negato in Deo ordine decretorum, quæ uno simplici ac puro actu fiunt, & in signo rationis tantum se habent ut prius & posterius, certe non videmus; statuere enim ex hac positione absolutum aliquod decretum, omnem prorsus removens respectum, esset ex nostra ignorantia negare rei veritatem. Simplicitati quidem Dei repugnat decreta Divina esse actus in voluntate ejus elicitos; proinde ambabus amplectimur, ea esse ipsam voluntatem cum connotatis objectis volitis per modum decretorum conceptam: inde tamen inferre absolutum aliquod decretum, absurdum prorsus est; quin potius ab executione decreti in tempore facta, ad ejus ab æterno conceptum, argumentamur more Theologis usitato: Quemadmodum Deus hominem in tempore justificat ac salvat, ita ab æterno salvare decrevit; ac in tempore justificamur & salvamur non nisi meriti Christi fide apprehensi intuitu; ergo. cōnexio majoris inde prob. quod *præsens justificatio sit Divini consilii revelatio, & quod foris in rebus geritur, antea intus, per prædestinationem factum est. Et absurdissimum, ac in Divine immutabilitatis Majestatem blasphemum esset statuere, Deum aliter atque alias ob causas in tempore justificare & salvare, quam ab æterno secum decrevit g*); minor patet ex clarissimis Scripturæ locis h).

- v) *vid. Friedens Gedanken von dem Einfluß der Lehre von dem abs. decret. der præd. und repr. &c. Thes. VI. p. 113. w) Joh. 5: 39. x) Matth. 13: 14 y) Joh. 12: 40. conf, Es. 6: 9. 29: 10. z) Rom. 9: 15. seq. a) Lect. in Syllog. Controv. Disp. IX. §. III. p. m. 187. b) Quenst. Syst. Theol. p. III. c. 1. p. m. 12. &c. Theologi. c) D. Rung. Zel. vind. gratia salu. ord. &c. p. 52. d) Danhav. a Rung. cit. Zel. vind. Grat. p. 12. e) Joh. 15: 15. Act. 20: 27. f) Krom. Scrut. relig. p. m. 496, g) Danh. Hodol. Phen. VII. p. m. 383. seq. h) Act. 10: 43. 15: 9. Rom. 3: 23; 23, 24. &c.*

§. V.

*Secundum Doctrinam Reformatorum, ex f. Eucharistia
usu fidem non confirmari, demonstrat.*

Enodatis sic breviter iis, quæ primum controversiæ momentum nos inter atq; Reformatos tangunt; proximum est, ut ad alterum, de f. Eucharistia, transitus fiat. Sacram Eucharistiam esse medium confirmandæ, augendæ & obsignandæ fidei, communis est Theologorum sententia. Dum autem *Calvino-Reformati* realem sub elementis præsentiam corporis & sanguinis Domini in Cœna negant, intentionem Christi de uniendo nobiscum corpore ac sanguine suo, quantum in ipsis est, fallunt; atq; sic a posteriori fidem in Christum conceptam destruunt. Quid enim, supposita absentia corporis & sanguinis Christi, prærogativæ inesset f. Cœnæ præ aliis cibis vulgaribus? cum admonitum divi Pauli omnia quæcunq; facimus in nomine Domini fieri oporteat, cum gratiarum actione; quid enim hoc aliud est, quam in omnibus actionibus spirituali uti manducatione, h. e. cum recollectione Domini fidem firmare? quod *R. D. LUTHERI* verba confirmant; quæ licet prolixiora, quum tamen dignissima sint, heic ipsum Megalandrum nostrum excitabimus: Also ist (inquit) das Abendmal bey ihnen nichts anders den sonst eine tägliche gemeine Malzeit, da man Brodt, und Wein braucht, den bey deinselben, kan man von Christo reden, lesen, loben, danken, und also geistlich essen, eben so wol als im Abendmal Christi. Were gar anig geweest, wo er also hette gesaat, wenn und wo ihe Brodt eset und Wein trinckt, so thuts zu meinem Gedächtnis, da were ein völlig Abendmal Christi, wie es die Schwermer haben wollen, wie *S. Paulus* von denn ganken Leben spricht, was ihr thut, so thuts im Namen des Herrn Jesu Christi, und dancket Gott dem Vater durch Ihn, was ist das anders, denn in allen unsern Thun ein geistlich Essen halten, das

daß ist, des Herrn gedenken und den Glauben sterben. Atq; sic institutio Cœnæ Domini superflua esset. Si itaq; fides per usum s. Eucharistiæ confirmanda erit, conceptus sacri convivæ de eucharistia, intentioni Christi & verbis institutionis sit conformis, oportet; quum alias dispositio Divina, de medio salutis collatæ confirmativo, violetur, atq; sic invalida fiat ad producendum effectum; non quidem *subjective* & in se, quippe quod infidelitas hominum Dei promissionem fidemq; non tollit; sed *objective*, h. e. respectu convivæ; (quemadmodum dispositionis humanæ de bonis testamentariis, mutato sensu verborum testatoris, nulla est efficacia) quia Christi Salvatoris *Θεοῦ ὁ λόγος* veracitas, omnipotentia, sapientia, quæ dogmatibus, fidei definitionem ingredientibus, immediate substant, & ad Articulos fundamentales pertinent, negatur, aut minimum, in dubium vocatur. Firmum itaque manet manebitq; , donec erroribus suis renunciaverint *Reformati*, destructo hoc sacramento, ad confirmandâ fidē instituto, ipsam non confirmari fidem. Præsupposita vero reali sub elementis præsentia corporis & sanguinis Domini, non potest non sequi effectus a Salvatore intentus; & sacri convivæ innotâ fiducia certi esse: illud corpus, illum sanguinem, quem ore corporis sumunt, esse sigillum collatorum sibi Christi beneficiorum; inter *signum* enim & *signatum* cum intercedat relatio, cuius totum esse constituit respectus inter duas pluresve res, non potest non sequi: *signatum*; ceu pignus collatorum beneficiorum merito Christi partorum existere, existente *signo*, reali ac substantiali corporis ac sanguinis Domini sub elementis in cœna præsentia.

i) Tom. VIII. Jenens. p. m. 177.

VI.

Colorem quem Reformatarum exceptionibus inducit, | D.

PEAFFIUS, del'it.

Quæ ad errores adversariorum circa præsentem materiam m.
em. ol-

emolliendos, & sub meliori forma venditandos, regerit D. *PELLEUS*, huc tendunt; scilicet I. o Reformatos realem corporis & sanguinis Domini in s. Cœna sub elementis præsentiam, ex pravo affectu, quasi verbo Divino vim inferrent, haud quaquam denegare; sed propter consequentias absurdas, quæ ex nostratum fluere sententia ipsis videntur: nempe quod persuasum sibi habeant, suam verborum institutionis explicationem, indoli græcæ linguæ & conceptui communi magis esse convenientem; nostrates vero, proprium verborum institutionis sensum, eo usq; extendere, ut circumscriptiva, localis, physica, definitiva, carnalis, crassa & Capernaitica corporis & sanguinis Christi in s. Cœna præsentia inferri possit. proinde putat absurdæ ejusmodi sententiæ propugnatores, iisdem argumentis, ex significato verborum institutionis proprio, petitis, adversarios suos æque perfringere posse, ac nos, Reformatos: immo fundamentalem iisdem imputare errorem.

II: o Ex hoc ipso, quod nos æque ac Reformati fateamur indistantiam (præsentiam) corporis Christi in s. cœna, non esse physicam, circumscriptivam, definitivam, carnalem & Capernaiticam; sed sacramentalem, spirituales, symbolicam, cœlestem & Divinam: nec perceptionem esse naturalem, carnalem, aut crassam; sed symbolicam, & spirituales, licet ore corporis fiat, nullum nos inter atq; Reformatos esse dissensum k].

Sed ad I: m respondemus: commune omnibus hæreticis esse asylum, quod aliter ac docent, persuadere sibi nequeant. sed calva admodum est excusatio, nec quemquam, nisi extremæ ignorantie fratres, excusat. Omnes Reformatos *in propositis* errare, nemo facile dixerit, nec minimæ esset nequitie parumq; abesset a peccato gravissimo, *ἀνομιαν ἔργου* & contra conscientiam propriam tam exitiosos fovere errores; neq; dubium est, quin debitis scrutinii mediis adhibitis,

veritates Theologicas, & profundissi no licet scripturæ abyfso, æque ac nos, per Dei gratiam, eruere possent, atq; poruissent. quia vero falsis præjudiciis, majorum auctoritate, ac *ὀπίσθ' ὁρατα* fascinati, corrigi se, atq; in viam reduci, non sunt passi, sibi ipsis imputent, quod veritate exciderint, quodq; hodie adhuc cœlestis doctrinæ veritates recipere & ad animum admittere recusent. Falso vero nostratibus asfingitur, quod sensum verborum institutionis eo usq; extendant, ut circumscriptivam, localem, &c. præsentiam corporis & sanguinis Domini inferant, cum nullibi locorum id asserant, sed corpus Christi *naturale, essentiæ & substantiali*, in scœnâ in his terris, *substantialiter, vere & corporaliter*, licet *invisibili & incomprehensibili* modo, præf. esse *vera & substantiali* præsentia. unde confectarium est, errare quam maxime *D. PFAFFIUM*, cum crassæ ejusmodi præsentia defensores, pro palliandis erroribus suis, a proprio verborum institutionis significatu argumēta æque petere posse existimat, ac nos, orthodoxæ confirmandæ sententiæ robur, ex iisdem verbis proprie intellectis acquirimus. Nam sensum literalem proprium semper arcte tenendum, imprimis ubicunq; Articulus fidei ex professo traditur, unanimis est Theologorum consensus. cur igitur figuræ aut tropo in verbis institutionis erit locus? cum testamentum oportet sit inviolabile. Tropos itaq; in verbis testamenti quærere, est verba Christi corrumpere, quorum vero corruptela Enthusiasmo fanatico originem debet. Nullus ergo vitiosarum consequentiarum, ex verbis Christi proprie intellectis, metus, dummodo consideretur, propositiones sacramentales: *Hoc est corpus meum: hic est sanguis meus*, esse *demonstrativas complexas, seu exhibitivas*, quarum natura est, ut per particulas: *in, cum, & sub*, exponantur *m*), & analogia fidei, cui, inter genuina scrutinii media, haud infimus debetur locus, semper probe observetur.

Ad II. m repetenda sunt ea, quæ §. 4. Cap. III. adduximus, scil. Reformatos eadem sæpe nobiscum loqui, sed diversa sen-

sentire; atq; in men ores sui, falsas aperte prodere sententias, dicendo: *abesse Christi corpus & sanguinem, a signis tanto intervallo, quanto abest terra ab altissimis caelis* 1). Hæcne ergo illa realis præsentia? Hinc Formula concordia loco adducto: *quare cum de præsentia corporis & sanguinis Christi in cœna loquuntur, non volunt ea in terris adesse, nisi respectu fidei nostræ: h. e. fidem nostram dicunt, per visibilia symbola, perinde ut verbum prædicatum, commonesceri & excitari, ut sese attollat atq; omnes calos transcendat*. Qualis itaq; est corporis & sanguinis Christi in cœna præsentia, talis quoq; eorum perceptio, nempe ex eorum sententia vera ac realis, sed tamen spiritalis tantum. Nostrates autem, cum de manducatione spiritali iis sermo est, contradistinguunt eam vel naturali, crasse ac Capernaïtica, prout § 4. cap. præced. observatum, quo sensu tantundem est, ac supernaturalis manducatio a nobis incomprehensibilis: vel sacramentali o), quo sensu spiritalis manducatio, non alio modo quam spiritu & fide, in prædicatione & meditatione Evangelii fit, non minus quam cum cœna Domini digne & in fide sumitur. En ergo consensum scil. utriusq; partis! ut nil dicamus de symbolica & Divina præsentia, sic dicta, de qua, quemadmodum altum in Formula Conc. silentium, ita vix ac ne vix quidem inducimur, ut credamus, orthodoxis esse domesticas ac familiares loquendi formulas licet has nostratibus tribuat D. PFAFFIUS.

- k) In Friedens Gedanken von dem Einflusse der Lehre den Reformirten von H. Abendmahl in den thätigen Glauben und die Gottesfurcht *Theol. V. VI. VII. X. p. m. 10. seq. Conf. D. Pfaff. Antwort - schreiben auff Herrn Ern. Sal. Cypriani Brieff. D. Neum. Theol. Aphor. p. III. c. II. Aphorism. IV. p. m. 561. m) Neum. loc. cit. Aphorif. LVI. p. m. 562. n) Form. Concord. striet. d. p. m. 726. o) Form. Conc. p. m. 743. seq.*

§ VII.

Negationem communicationis Idiomatum, fidem labefactare, ostendit.

Devolvimur tandem ad III:am controversiæ nos inter atq; Reformatos momentum, ostensuri vim negatæ communicationis idiomatum in ipsa praxi fidei; scilicet, negata a Reformatis κοινωία ἰδιωματικῶν reali, negatio κοινωίας φύσεως & ὑποστάσεως, per bonam consequentiam elicitur. Licet enim ἡ διαιρέσις & ἡ χωρίσις duas naturas esse unitas fateantur Reformati; de tempore tamen potius intelligunt, (nempe quod λόγος humanam naturam, quam semel assumpsit, ne in morte quidem deponat) quam de modo. Si itaq; naturarum περὶ χωρίσιν intimam statuerent, non possent non concedere communicationem idiomatum; cum propria Divinæ naturæ, a parte rei idem sint cum ipsa natura Divina. Hac vero intima unione destructa, vis meriti Christi, & per consequens fides quoq; destruitur; si enim iustitiæ Divinæ, peccatis læsæ, λύτρον ὑπὸ νόμον perfolvendum esset, necessum utiq; erat pretium infinitum: si hoc, necessaria erat duarum naturarum, non κατὰ ὁμοίωσιν, sed intimὰν περὶ χωρίσιν, unio; parastatica quippe non actiones θεωρητικὰς, sed mere humanas, importat; sicut enim Dei natura non potest mori; ita nec merus homo iustitiæ Divinæ satisfacere. Quemadmodum itaq; communicatio operationum, ad producendum ἀποτελέσματα utriq; naturæ communia (ita ut nulla actio Christi officialis, vel solius esse Divinitatis vel solius humanitatis dicenda sit, sed utriusq; ad ea conferentis quod suum est) necessario prærequirebat communicationem idiomatum; ita salvis salutiferis Christi actionibus, salva quoque fide, admitteri non potest negatio communicationis Idiomatum. Quomodo enim quis de gratia Dei, remissione peccatorum, & vita æterna, certus esse possit, si detrahatur merito Christi

pretium infinitum? quod ex Reformatorum sententia sequi necessum est.

C. VIII.

Rationes, quæ pro castris Reformatorum militare videntur, examinat.

Cum in antecessum multis differat D. PFAFFIUS, Reformatorum esse sententiam, Idiomata Divina, quæ non sunt accidentia, sed idem cum λόγος ὑπόστασις & natura, humanæ Christi naturæ non esse communicata, sed Personæ. Nostratium vero contra? non personæ, sed humanæ naturæ vere esse communicata Divinæ naturæ propria, ad communem denominationem, possessionem, & usurpationem: Humanæ vero naturæ proprietates, per ἰσοποίησιν sive ὁμοίωσιν, Divinæ esse appropriatas; ut manifestæ contradictioni, quæ inter propositiones has: *Idiomata Divina sunt Humanæ Christi naturæ communicata; & Idiomata Divina non sunt humanæ Christi naturæ communicata*, meræ λογουαχίας colorem induat; sequentia proponit: I: Quod Reformati omnino statuunt unionem personalem, licet non per ὑπεστάσεως Divinæ communicationem humanæ naturæ factam, sed per assumptionem ejus in ὑπόστασιν λόγος, II: Quod Idiomata Divina, a parte rei idem sint cum natura; communicata igitur ὑπόστασις communicata quoque esse Idiomata Divina, quamquam eodem prorsus modo, ac hypostasis & natura. III: Quod quemadmodum hypostasis & natura Divina, ita etiam Idiomata, communicata sint humanæ naturæ; non per modum exæquationis, permixtionis, transfusionis, & inhæssionis; sed per ἐνασιν & συνδιάσιν, quomodo omnia Idiomata Divina, tam ἐπεροητικά quam ἀκροεργήτα sunt communicata, licet illa immediate, hæc vero mediate. IV: Quod propria (die eigentliche Eigenschaft) non possint communicari; quippe quod sint propria, & alius, cui communicantur, non essentialiter (wesentlich) πρώτως,

ἀμίσως, & καθ' αὐτὴν, quamquam δευτέρως, ἐμίσως & καθ' ἄλλω, esse possint. Vm Quod utrique naturæ sua sit essentia & proprietates: humana, finita; Divina, infinita; supposita licet unionē personali per συνδυασιν; utriusq; diversæ operationes cum communicatione tamen alterius in producendis ἀποτέλειμασι, quæ a Divina infinitum habent valorem. In his omnibus, nos inter atq; Reformatos, convenire contendit, modo recte explicentur termini, excepto, quod non comprehendere possint Reformati, quomodo propria humana naturæ, Divina realiter sint appropriata, & Divina, humana vere comunicari possint.

Sed posito, in his omnibus, Reformatos a nostris non dissentire, quod tamen nimium videtur dictum; quippe quod pleriq; eorum, unionem naturarum per παράσασιν, nudam naturæ humanæ sustentationem vel gestationem, vel aliam unionem physicam definiunt p): quod & similitudines eorum petita a pede & capite, sphaera solari & ipso sole, annulo & adamante, Antverpia & oceano q), satis superq; demonstrant; ex modo tamen unionis, scil. non per communicationem ὑποστάσεως Divinae, factæ, liquet, eos communicationem Idiomatum, quam verbis profitentur, re ipsa destruere, & mere *verbalem* tantum, non *realem* facere. Nisi enim communicata esset ὑπόστασις λόγου, humanae naturæ, sed hæc in illam assumpta, sequeretur I:o union. istam esse vel per παράσασιν, vel per παράθισιν, vel per ἀδιασσίαν; atq; sic humana natura non participaret de essentia Divina: quomodo ergo verbum caro factum esse dici posset? II:o Nec communicationem naturarum factam esse; quippe quod a parte rei idem sunt ὑπόστασις & natura Divina. Hac negata, licet in uno tertio quidem (h.e. persona) convenirent, inter se vero nullam haberent κοινωνίαν, tam non essent una per ὄνα; quam unum suppositum non est arbor, in quam diversæ species sunt insitæ]. nec III:o communicationem Idiomatum; cum enim proprietates, a natura, cujus sunt proprietates, non pos-

possint separari, fieri profecto aliter nequit, quam negata communicatione naturarum communicationē Idiomatum quoc; negari. Hinc itaq; videmus qualis sit unio Personalis Reformati talis quoque Idiom. communicatio. Nos vero ὁ νόστος & Idiomatica Divina, hum. nat. vere ac realiter esse communicata, probamus h. argum.: In quocunq; inhabitat omnis plenitudo Deitatis corporaliter, illius hum. nat. communicata est hypostasis & Idiom. Divina. At in Christo &c. Ergo. connexio majoris inde prob. quod per plenitud. Deitatis, non possit aliud intelligi quam essentia filii Dei cum attributis Divin. omnibus, & per το σωματικῶς, nil aliud quam humana natura. minorem probant sacrae literæ s)

p) Vandal, ὑπόστ. c. VI. p. m. 129. q) Neum. Theol. Aph. p. III. Aphor. XXXV. prob. 4. p. m. 354. r) Danb. Hod. phen. VIII. p. m. 427. s) Col. 2. 9. conf. Quenst. Syst. Theol. pt. III. c. 3. Thes. XXVII. p. m. 84. a. seq. p. 100. a. p. 144. b.

§. IX.

Unionem Lutheranos inter atq; Reformatos fieri non posse, argumentis probat.

Ex dictis itaq; pro destruenda unione nos inter atq; Reformati talia nectimus argum. *Quicumq; cum Luther. non habent unam fidem, illi nec unum Domin. habere nec in unum corpus coalescere possunt. At Reformati non habent unam fidem cum Luther. an.* E. connexio majoris inde prob. quod caput corporis mystici Chr. JESUS, corporis homogenei, non heterog. possit esse caput; corpus autem & membra reddit heterog. diversitas doctrinæ & sacrament. administr. minor jam supra probata; quod scil. Reformati non habeant eand. nobiscum fidem, in Art. de præd. f. Eucharist. pers. Christi, &c. Porro; Cuicumq; doctrinæ non competunt conditiones veræ relig. intrinsecæ, quæ sunt exalta conformitas cum verbo Dei revelato: efficacia & vis in gloria Dei illustranda; pietatis studium: conscientia pax & tranquillitas: felix ex hac mortalitate ad immortalitatem exitus; ejus assertores atq; defensores in unitat. fidei atq; numerum fratrum spiritual. non sunt recipiendi; at de relig. Reform. subsumimus; ergo: subsum-

sumtionis veritas ex dictis colligi potest. connexio majoris hoc prob. argum. cujus unionis fundam. non est veritas, illa nequaquam erit pangenda: at unionis, nos inter atq; Reformatos, fundam. non est veritas. Ergo. Plura quidem heic congeri possent argum. specialiora, sed cum sub generalioribus hisce contineantur, adeat cui volupe est, *ESDRÆ HEN. EDZARDI* Erörterung der Frage ob die Calvinisten zu Grandes furt am Mann eine Kirche prä tendiren können. *ERDM. NELLE MEYER*. Untersuchung und Prüfung Fünfzehn Puncten, welche der Grund der Eckstein, das Winkelmaß, die Rechtschnur und gleichsam die Bibel der vorhabenden Vereinigung seyn sollen. *Oraculum Dodoneum, non Iophonis arte, sed veritatis Magisterio resolutum*, p.m. 8. seq.

N autem *id* dicam nobis impingat aliquis, provocamus admonitum Apost. hac limitatione restrictum: *si fieri potest NB. quantum in vobis, pacem sectamini cum omnibus t*). *Pacem itaq; & concordiam, omni animi ardore, contentione, studio querimus; sed concord. non Arminensem, verum Evangel. uno veritatis spir. calentem: uno pietatis vinculo ligatam: uno caritatis fœdere confirmatam n*). hujusm. pacem, utinam Eccles. Rom. atq; Reformata, renunciando erroribus suis, nobiscum jam dudum iniissent; non tot utiq; incruenta pro rostris prælia, magno cum purioris Eccl. damno: non tot cruentæ cades atq; laniena, multor. cum vitæ jactura, commissæ essent: non tot scriptas *σηλεια* à nobis opposita, non tam diligenti manu serra contentionis reciprocata: non tot incrustam. errorum, novæq; subinde ad seducendos simpliciores decipulæ, excogitatæ essent, nec, quod graviss. est, tot Eccles. exulcerationes, quot jam ingemiscientes dolemus, dolentes ingemiscimus. Interim pro nobili illo deposito, per DEI gratiam, apud nos servato, dicimus:

SOLI DEO GLORIA.

t) Rom. 12: 18. n) *Svenon. Artif. Delile Myst. p.m. 525.*

